ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 6ον. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1924. Ἀριθ. 2.

ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ;

«Ἐκάλεσε δὲ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· *Ποῦ εἶσαι;*»
(Γέν. γ' 9).

Μήπως ἐχάρη ὁ Ἀδὰμ ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ; Τοὐναντίον, ἐκρύφθη ἀπὸ προσώπου Αὐτοῦ. Ἀλλὰ πόσον ἀντίθετος ἦτο ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Ἀδὰμ πρὸς τὴν συνήθειάν του! Ἕως τότε ὁ Ἀδὰμ περιεπάτει εἰς τὸν παράδεισον μεταξὺ τῶν ὡραίων ἐκείνων δένδρων καὶ ἐπάνω εἰς τὸν χλοερὸν χόρτον· καὶ ὁπόταν ἤκουε τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ἔχαιρε καὶ ἔτρεχεν εἰς συνάντησίν του, μὲ Εὔαν τὴν γυναῖκά του· ὁ Θεὸς ἦτο ὁδηγός του καὶ γνωστός του, μὲ τὸν ὁποῖον συνωμίλει μετὰ γλυκύτητος. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ Ἀδὰμ ἐφοβήθη, καὶ ἐκρύφθη. Τί εἶχε συμβῇ; Μήπως ὁ Θεὸς ἦτο κάπως αὐστηρότερος ἐκείνην τὴν ἡμέραν; Ὄχι· ὁ Κύριος εἶναι ὁ αὐτὸς χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τὸν αἰῶνα· δὲν ἀλλάζει. Ὁ *Ἀδὰμ* εἶχεν ἀλλάξει. Εἶχε μάθει ὅτι ἦτο γυμνός, καὶ ἐντρέπετο. Εἶχεν ὁμιλήσει μὲ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ Διάβολος τὸν εἶχε καταπείσει νὰ παρακούσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι, ἐὰν φάγουν ἀπὸ τοῦ δένδρου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παραδείσου, ἤθελον ἀνοιχθῇ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὥστε νὰ γνωρίζουν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Καὶ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Σατανᾶ, καθὼς συνήθως συμβαίνει, ἐξεπληρώθη, ἀλλὰ μὲ πικρὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἐγνώρισαν τὸ *κακὸν* μᾶλλον παρὰ τὸ καλόν, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ ἴδουν τὸν καλήτερόν των φίλον.

Ὅταν εἶπεν ὁ Κύριος, «Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι;» ὁ Ἀδὰμ ἀπεκρίθη «Ἐκρύφθην ἐπειδὴ εἶμαι γυμνός». Οἱ δύο οὗτοι, συναισθανόμενοι τὴν γυμνότητά των, εἶχον προσπαθήσει νὰ ῥάψουν ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς συκῆς περιζώματα ἢ ἐνδύματα νὰ καλύψουν τὴν αἰσχύνην των· ἀλλὰ δὲν εἶχον μάθει τὴν τέχνην, καὶ δὲν ἐπέτυχον. Πλὴν καὶ ἂν εἶχον τότε ὅλην τὴν μεγαλοπρεπῆ στολὴν τοῦ Σολομῶντος, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σκεπάσουν τὴν γυμνότητά των, οὔτε ἀπὸ τὸν Θεόν, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς των, διότι ἡ γυμνότης ἦτο τῆς *ψυχῆς*, καὶ ὄχι μόνον τοῦ σώματος. Ὁ Ἀδὰμ δὲν ἤθελε νὰ τὸ ὁμολογήσῃ, ἀλλ' ἤξευρεν εἰς τὴν καρδίαν του ὅτι εἶχε παραβῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Ἀπήντησεν ὅτι εἶχε κρυφθῇ ἐπειδὴ ἦτο γυμνός· ἀλλ' ἤξευρε πολὺ καλὰ ὅτι ἡ *καρδία* του ἦτο γυμνὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἅμα τῷ ἔδειξεν ὁ Θεὸς ὅτι γνωρίζει τὴν ἁμαρτίαν του, ὁ Ἀδὰμ προσεπάθησε, καθὼς εἶναι συνήθεια τοῦ ἀνθρώπου μέχρι σήμερον, νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτόν του, ῥίπτων τὴν εὐθύνην ἐπὶ τὴν γυναῖκά του,—«τὴν ὁποίαν», λέγει, «*σὺ* μοὶ ἔδωκας!».

Ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἔρχεται ἀκριβῶς τοιουτοτρόπως καὶ εἰς ἕκαστον ἡμῶν σήμερον. «Ποῦ εἶσαι;» Ὁ Θεὸς δὲν ἐρωτᾷ ἐπειδὴ *δὲν ἐξεύρει* ποῦ εἴμεθα· ἀλλ' ἡ φωνή του μᾶς εὑρίσκει. Καθὼς ἔκαμεν εἰς τὸν Ἀδάμ, οὕτω καὶ εἰς ἡμᾶς· μᾶς ἐρωτᾷ, διὰ νὰ συναισθανθῶμεν *ἡμεῖς* ποῦ εἴμεθα. Ὅταν ἀκούῃς τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου,—τὸ «Ποῦ εἶσαι;»—τί πράττεις; Ποίαν ἐντύπωσιν σοῦ κάμνει; Θέλεις ἀμέσως νὰ φύγῃς καὶ νὰ κρυφθῇς; Ἢ ἐξέρχεσαι ἀμέσως πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς καὶ Φίλου σου;

Ἕνας πατέρας ἔρχεται εἰς τὸ σπίτι του καὶ φωνάζει τὸ μικρό του παιδάκι, «Γιαννάκη, ποῦ εἶσαι;» Καὶ ὁ Γιαννάκης κρύβεται εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ἄλλου δωματίου, ἢ εἰς τὸ σκότος τοῦ ὑπογείου, διότι ἔκλεψε καὶ ἔφαγε τὸ γλύκισμα τὸ ἀπηγορευμένον. Ἐξεύρει ὅτι ὁ πατέρας θὰ τὸν εὕρῃ ἐπὶ τέλους, διότι ὁ πατέρας πάντοτε εὑρίσκει ὅ,τι κρύπτει ὁ Γιαννάκης· ἀλλὰ ἐλπίζει ὅτι ἴσως δὲν θὰ ἔλθῃ ἀμέσως ἡ τιμωρία. Ἔτσι εἴμεθα ὅλοι μας. Καθὼς λέγει ὁ ποιητὴς Σαίξπηρ, «Δὲν εἴμεθα παρὰ παιδία ὑψηλοτέρου ἀναστήματος». Καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ κρύψωμεν ἀπὸ τὸν ἐπουράνιον Πατέρα μας τὴν ἐνοχήν μας.

Ἀλλ' ὅταν ἔρχεται εἰς σὲ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, «*Ποῦ εἶσαι;*» τί εὑρίσκει εἰς τὴν καρδίαν σου; Εἶσαι καθὼς τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου τοῦ Ἰησοῦ; «Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ ἀκούουσι τὴν φωνήν μου καὶ μὲ ἀκολουθοῦσιν». Ἢ ἔχεις τι νὰ κρύψῃς ἀπὸ τὸν Κύριον; Παρέβης καμμίαν ἐντολὴν Αὐτοῦ, ὥστε προτιμᾷς νὰ μὴ σὲ φωνάξῃ τώρα; Ἔχεις τίποτε εἰς τὴν καρδίαν σου, τὸ ὁποῖον ἐντρέπεσαι νὰ δείξῃς εἰς Αὐτόν, ὥστε προσπαθεῖς νὰ καλύψῃς τοῦτο μὲ φύλλα συκῆς; Σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν θὰ τὸ ἐπιτύχῃς. Ἐφ' ὅσον κρύπτεις τι ἀπὸ τὸν Κύριον, αὐτὸς δὲν ἐμπορεῖ νὰ σὲ εὐλογήσῃ. Μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κάθε ἐπίσκεψις Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἦτο μία εὐλογία εἰς τὸν Ἀδάμ· ἀλλ' ἐκείνην τὴν φορὰν ὄχι. Ἡ ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ ὁ Ἀδάμ, ἦτο ὡς τεῖχος ὑψηλὸν ἀναμεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ του. Ἦτο ἡμέρα κατάρας, καὶ οὐχὶ εὐλογίας. Ἴσως ἐνόμιζεν ὁ Ἀδὰμ ὅτι δὲν εἶχε κάμει τίποτε καὶ τόσον πολὺ κακόν· δὲν εἶχε φονεύσῃ τὴν γυναῖκά του, δὲν εἶχε βλασφημήσει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶχε καταστρέψει τὸν παράδεισον,—μόνον εἶχε φάγει ἀπὸ τὸ δένδρον τὸ ἀπηγορευμένον. Ἀλλ' ᾐσθάνετο ὅτι δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ συναντήσῃ τὸν καλήτερόν του Φίλον.

Φίλε ἀναγνῶστα, «τὰ πάντα εἶναι γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον» (Ἑβρ. δ.΄ 13). Εἶναι ἀδύνατον νὰ κρύψῃς τι ἀπ' Αὐτόν. Μὴ προσπαθήσῃς νὰ κρύψῃς τίποτε. Ἐφ' ὅσον ἔχομεν μίαν ἁμαρτίαν ἀνεξομολόγητον, ἔστω καὶ μικράν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν συγκοινωνίαν μὲ τὸν Κύριον. Ἴσως δὲν ἔκαμες τίποτε πολὺ κακόν· δὲν ἔκλεψες, δὲν ἐφόνευσες, δὲν ἐβλασφήμησες, δὲν ἔκαψες σπίτι. Ἀλλ' ἡ ἐλαχίστη ἁμαρτία, ἐὰν

δὲν μετανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐμποςεῖ νὰ τὸν χωρίσῃ ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἐὰν ἠδίκησας τὸν γείτονά σου, ἢ τὸν πελάτην σου, ἐὰν δὲν εὐηργέτησας ἐκεῖνον, ὅστις σὲ μισεῖ, ἐὰν ἐζήλευσας τὸν φίλον σου, ἢ δὲν ἀπέδειξας τὴν πρέπουσαν ἀγάπην πρὸς τὸν ἐχθρόν σου, τότε φυσικὰ συναισθάνεσαι τὴν γυμνότητά σου καὶ δὲν θέλεις νὰ σὲ ἴδῃ ὁ Θεός. Δὲν μᾶς προσβάλλουν τόσον πολὺ αἱ χονδροειδεῖς ἁμαρτίαι· ἀλλ᾽ αἱ μικραί. ***Ποῦ εἶσαι*** ὡς πρὸς αὐτάς; Ποῦ σὲ εὑρίσκει ἡ ἰδική σου συνείδησις; Ποῦ εἶσαι σήμερον;

Ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς ἡμᾶς, «Μείνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν». Αὐτὸς θέλει νὰ ἀνοίξωμεν ἡμεῖς τὴν θύραν τῆς καρδίας μας ὥστε νὰ εἰσέλθῃ πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ δειπνήσῃ μεθ' ἡμῶν. Εὐφραινόμεθα ἆρά γε ὅταν συναισθανώμεθα τοῦτο; ***Θέλομεν*** νὰ ἀνοίξωμεν εἰς αὐτόν; ***Πάντοτε***; Ἢ προτιμῶμεν νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν μας μόνον κατὰ τὰς Κυριακάς, καὶ ὄχι κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος;

Ὁ Κύριος ὅμως θέλει νὰ ἔχῃ τὴν εἴσοδον ἐλευθέραν εἰς τὴν καρδίαν μας πάντοτε. Ἔρχεται καὶ τὸ Σάββατον, καὶ τὴν Παρασκευήν, καὶ λέγει «Ποῦ εἶσαι;» Πῶς μεταχειρίζεσαι τὰς ἐλευθέρας σου ὥρας; τὸν καιρὸν τῆς ἀργίας σου;»

Ἔμπορός τις εἶχεν ὑπάλληλον πιστόν, τὸν ὁποῖον διώρισεν ἰδιαίτερόν του γραμματέα καὶ μετ᾽ ὀλίγον τὸν παρέλαβε συνέταιρον, καὶ μάλιστα ἐνῷ εἶχεν ἄλλους ὑπαλλήλους παλαιοτέρους. Ἐρωτηθεὶς δὲ διατί εἶχεν ἐκλέξει τοῦτον ὡς σύντροφον, ἀπεκρίθη: «Ἐπειδὴ πάντοτε ἤξευρα ποῦ θὰ τὸν εὕρω». Αὐτὸς ἦτο πάντοτε εἰς τὴν θέσιν του, εἴτε εἰς τὸ γραφεῖον καὶ τὸ μαγαζί, εἴτε εἰς τὸ σπίτι του, εἴτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Δὲν εἶχε κακοὺς συντρόφους, δὲν ἐσύχναζεν εἰς τὰ καφενεῖα καὶ τὰ οἰνοπωλεῖα, καὶ δὲν ἐδαπάνα τὸν καιρόν του εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν.

Ὁπόταν τὸν ἤθελεν ὁ προϊστάμενός του, ἤξευρε ποῦ νὰ τὸν εὕρῃ. Ἦτο τακτικὸς καὶ ἀξιόπιστος. Ἔκαμνε τὸ ἔργον του, τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑταιρίας ἐκείνης καὶ πάντα τὰ καθήκοντά του πιστότατα. Ὅταν χρειάζεται ἕνας ἄνθρωπος διὰ ὑψηλὴν θέσιν εὐθύνης, ὁ τοιοῦτος φυσικὰ ἐκλέγεται. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος διαβαίνει καὶ βλέπει ἕνα Πέτρον καὶ ἕνα Ἰωάννην ἐκτελοῦντας τὸ καθῆκον αὐτῶν ὡς ἁλιεῖς καὶ ἐπισκευάζοντας τὰ δίκτυα· καὶ τοὺς καλεῖ εἰς ὑπηρεσίαν ὑψηλοτέραν. Βλέπει ἕνα Ματθαῖον, πιστῶς καθήμενον εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, εἰς τὸ τελώνιον, καὶ τὸν καλεῖ νὰ συγγράψῃ τὸ πρῶτον Εὐαγγέλιον. Μάλιστα, παρατηρεῖ ἕνα Σαῦλον τῆς Ταρσοῦ, μετὰ ζήλου ἐκτελοῦντα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐστοχάζετο ὅτι ἔπρεπε νὰ πράξῃ καὶ καταδιώκοντα τοὺς Χριστιανούς· καὶ τὸν ρίπτει κατὰ γῆς διὰ νὰ τὸν μεταμορφώσῃ εἰς μέγαν ἀπόστολον, φλεγόμενον μὲ τὴν ἰδίαν πιστότητα καὶ μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον. Ὁ Θεὸς πάντοτε ζητεῖ ἐργάτας, καὶ κράζει, «Τίνα θέλω ἀποστείλει, καὶ τίς θέλει ὑπάγει δι' ἡμᾶς;» Ἔχει ὑπηρεσίαν δι' ἡμᾶς, καὶ φωνάζει, «Ἀθανάσιε, Γρηγόριε, Μαρία, ποῦ εἶσαι;» Ὦ, τί χαρά, ἐὰν τότε μᾶς εὑρίσκῃ ἑτοίμους ὥστε νὰ ἀποκριθῶμεν πρὸς Αὐτόν: «Ἰδοὺ ἐγώ, ἀπόστειλόν με!»

Ἐὰν ὅμως τοὐναντίον συνέβη εἰς ἡμᾶς πειρασμός τις, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κατανικήσωμεν, —ἐὰν ἀπεθαρρύνθημεν καὶ ἐχάσαμεν τὴν ἀνδρείαν μας, ὥστε ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐπέσαμεν, τότε ἔρχεται καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς τοιούτους, ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μὲ γλυκύτητα καὶ στοργὴν καὶ βαθεῖαν ἀγάπην: «Γεώργιε, Ἑλένη, Ἄννα, ποῦ εἶσαι; Τί κάμνεις ἐδῶ;» «Αὕτη δὲν εἶναι ἡ θέσις σου. Ἐπιστρέψατε, ἐπιστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν· διὰ τί νὰ ἀποθάνητε, οἶκος Ἰσραήλ;» Ὁ Κύριος δὲν θέλει τόσον νὰ μᾶς ἐλέγξῃ, ὅσον νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνόν μας. Τότε, ἂς μὴ φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα ὡς ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν Αὐτοῦ «Ποῦ εἶσαι;» ἂς ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸ καταφύγιον τῆς ἀνομίας μας ἐν ἀληθινῇ μετανοίᾳ, καὶ ἂς θέσωμεν τὴν χεῖρά μας εἰς τὴν ἰδικήν Του χεῖρα, διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὰς τερπνὰς ὁδοὺς τῆς εἰρήνης.

Λοιπὸν, ποῦ εἶσαι σήμερον; ποῦ εἶσαι τὴν στιγμὴν ταύτην; Τὸ σῶμά σου εἶναι ἐδῶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ καρδία σου; Τὰ ἔχεις καλὰ μὲ τὸν Κύριον; Χαίρεις νὰ ἀκούῃς τὴν φωνήν του; Βαδίζεις εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Σωτῆρος; Εἴθε νὰ ἔχωμεν ὅλοι μας τὸ πνεῦμα τοῦ μικροῦ Σαμουήλ, ὥστε μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ χαρὰν νὰ ἀποκριθῶμεν, ἅμα ἀκούωμεν τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου: «Λάλησον, Κύριε, διότι ὁ δοῦλός σου ἀκούει!»

Κάρολος Τ. Ρίγγς.

Η ΝΕΑ ΚΤΙΣΙΣ

«Ἐάν τις ἦναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἶνε νέον κτῖσμα· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον, ἰδοὺ τὰ πάντα ἔγειναν νέα.»
(Β' Κορινθ. ε' 17)

Μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐπαγγελίας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι καὶ ἡ ὑπόσχεσις ὅτι ἐπιφέρει μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν κατάστασιν καὶ εἰς τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς ἐκείνων, οἵτινες τὸν ἀποδέχονται. Ἐκεῖ ὅπου ὁ Χριστὸς εὑρίσκει εἴσοδον καὶ γίνεται μετὰ πίστεως, μετὰ εἰλικρινείας καὶ μετὰ προθυμίας ἀποδεκτός, ὁ ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς χειμὼν παρέρχεται καὶ τὴν θέσιν του καταλαμβάνει γλυκὺ ἔαρ ἀναγεννήσεως, ἀληθείας καὶ ἁγίας ζωῆς.

Ἂς ἀρχίσωμεν πρῶτον ἀπὸ τὴν σφαῖραν τῆς διανοίας, ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν σκέψεων, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀρχῶν. Ἡ μεταβολή, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει ὁ Χριστὸς εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἶναι καταπληκτική· τελεία ἀνατροπὴ εἰς ὅλα τὰ ζητήματα. ***Εἰς τὰ Θρησκευτικά***: Διὰ τοῦ Χριστοῦ οἱ ἄνθρωποι μανθάνουν ὅτι εἷς εἶναι ὁ Θεός, ὁ δημιουργὸς καὶ συντηρητὴς τοῦ σύμπαντος· ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος δὲν κατοικεῖ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς οὐδὲ λατρεύεται ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων ὡς ἔχων χρείαν τινός· ἐπειδὴ αὐτὸς δίδει εἰς πάντας ζωὴν καὶ

πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ὅτι εἶναι πνεῦμα καὶ ὅτι ἀληθεῖς προσκυνηταὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες προσκυνοῦσιν αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. ***Εἰς τὰ κοινωνικά*** : Οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦ Χριστοῦ μανθάνουν ὅτι εἶναι ὅλοι ἀδελφοὶ καὶ ἴσοι, δημιουργήματα τοῦ αὐτοῦ δημιουργοῦ, τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός· ὅτι αἱ φυλετικαί, αἱ κοινωνικαὶ καὶ αἱ κοσμικαὶ διαιρέσεις καὶ διακρίσεις εἶναι ἀνθρώπινα καὶ ἁμαρτωλὰ πράγματα.

Ἡ μεταβολή, ἡ ὁποία γίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀκόμη μεγαλητέρα καὶ ἀκόμη ριζικωτέρα· εἶναι μεταβολὴ αὐτῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς εἶχε δώσει εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὴν ἑξῆς μεγάλην ὑπόσχεσιν: «Καὶ θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν νέαν καὶ πνεῦμα νέον θέλω ἐμβάλει ἐν ὑμῖν· καὶ ἀποσπάσας τὴν λιθίνην καρδίαν ἀπὸ τῆς σαρκός σας, θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν σαρκίνην». Λοιπὸν τὸ θαῦμα τοῦτο γίνεται διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἤτοι ὁ πιστεύων καὶ ἀκολουθῶν τὸν Χριστόν, γίνεται νέον κτίσμα, τουτέστι νέος ἄνθρωπος, ὅμοιος ὄχι πλέον πρὸς τὸν Πονηρὸν, τὸν αἴτιον τῆς πτώσεως, ἀλλὰ πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν Σωτῆρά του.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον ὁ θάνατος τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ φύσεως καὶ ἡ δημιουργία εἰς τὴν θέσιν της ἄλλης νέας, ἔχει ὡς ἄμεσον συνέπειαν τὴν μεταβολὴν ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξωτερικὴ ζωὴ δὲν εἶναι εἰμὴ ἐκδήλωσις τῆς ἐσωτερικῆς· ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ καὶ πράττει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ παλαιὰ ζωὴ εἶναι ζωὴ ἁμαρτίας καὶ κακίας· ἡ νέα ζωὴ καθαριότητος καὶ δικαιοσύνης· «ἦσθε ποτὲ σκότος ἀλλὰ τώρα φῶς ἐν Κυρίῳ.» Ἡ παλαιὰ ζωὴ εἶναι ζωὴ κοσμική, ἡ νέα ζωὴ πνευματική. «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σάρξ· τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος εἶναι πνεῦμα.»

Ἡ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς καρδίας καὶ τῆς ζωῆς φέρουν ἄλλην σπουδαίαν μεταβολήν, τὴν μεταβολὴν τῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. «Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς εἶναι ἔχθρα πρὸς τὸν Θεόν». Τώρα ὅμως ὁ πιστὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ γίνεται φίλος τοῦ Θεοῦ. «Σεῖς οἱ ποτὲ μακρὰν ὄντες ἐγείνατε πλησίον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ». Καὶ ὄχι μόνον φίλος, ἀλλὰ καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται ὁ ἐν Χριστῷ. «Ὅσοι δὲ ἐδέχθησαν αὐτὸν (τὸν Χριστὸν), εἰς αὐτοὺς ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ γίνωσι τέκνα τοῦ Θεοῦ». Ἐὰν δὲ ἦναι θαυμαστὴ ἡ μεταβολὴ τῶν σχέσεων τοῦ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον θαυμαστὴ ἡ μεταβολὴ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ἡ ζωὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι πλέον ἐγωϊστική, δὲν εἶναι ἰδιοτελής, δὲν ζητεῖ μόνον τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὄχι μόνον προσέχει νὰ μὴ ἀδικήσῃ κανένα, ἀλλὰ προθυμεῖται νὰ προσφέρῃ πολλαπλῶς τὴν βοήθειάν του πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἄλλων καὶ κοσμικὴν καὶ πνευματικήν.

Ἄλλη ἀκόμη μία μεταβολὴ γίνεται εἰς τὸν ἐν Χριστῷ ἄνθρωπον, ἡ μεταβολὴ εἰς τὴν εὐτυχίαν του· ὁ Χριστιανὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν εὐτυχὴς ἄνθρωπος· εὐτυχὴς ὄχι μόνον εἰς τὰς ἡμέρας τῆς εὐκολίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῆς δυσκολίας καὶ τῶν δυσχερειῶν. Ὁ Χριστὸς τὸν κάμνει νὰ χρησιμοποιῇ ὡς πηγὰς παρηγορίας καὶ

εἰρήνης καὶ αὐτὰς τὰς θλίψεις του. Πῶς τοῦτο; Διότι ὁ Χριστιανὸς εὑρίσκεται εἰς καλὰς σχέσεις μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τὴν συνείδησίν του καὶ ἔχει πάντοτε τὰς ὑψηλοτέρας βλέψεις καὶ δύναται νὰ τρέφῃ μεγαλειτέρας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Καταπληκτικὴ τῷ ὄντι εἶνε ἡ μεταβολή, ἡ ὁποία γίνεται εἰς τοὺς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὁ Χριστιανὸς εἶναι ἀληθῶς νέα κτίσις, νέον δημιούργημα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Ἔγινεν ἡ μεταβολὴ αὕτη εἰς σὲ φίλε ἀναγνῶστα; Οὐδέποτε μία τοιαύτη ἐρώτησις εἶναι τόσον ἐπίκαιρος, ὅσον ὅταν ἀφίνωμεν ἓν παλαιὸν ἔτος καὶ εἰσερχώμεθα εἰς τὸ νέον.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΥ

Ὑπὸ Φιλίππου Μαύρου (Philip Mauro).

Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ.

(συνέχεια)

ΙΒ΄.

Ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην.

Ὁ Σατανᾶς μεταξὺ ἄλλων περιγραφικῶν τίτλων, οἵτινες ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν ἐν τῇ Γραφῇ, καλεῖται καὶ «ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην» (Ἀποκ. ιβ΄ 9). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀλήθεια, ζωὴ καὶ φῶς. Ὁ Σατανᾶς εἶναι ἀπάτη, σκότος καὶ θάνατος. Ἡ οἰκουμένη, ὁ κόσμος, ὡς εἶναι ἤδη ὠργανωμένος, εἶναι πλήρης «τῆς ἀπάτης τῆς ἀδικίας». Ἵνα δὲ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐξαπάτησις, τὸ νενοθευμένον πρᾶγμα πρέπει νὰ μιμῆται ὡς ἔγγιστα τὸ γνήσιον. Τὸ ψεῦδος δὲν ἐξαπατᾷ τινα, ἐὰν δὲν ἔχῃ τὸ ἔνδυμα τῆς ἀληθείας. Τὸ ἀπατηλὸν ἐπινόημα ἢ μηχάνημα, ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτό, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὸ φαινόμενον ποθητῶν ἰδιοτήτων, ἐν ᾧ στερεῖται τῆς πραγματικότητος αὐτῶν.

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀπατηλοῦ δύναται νὰ ἀνακαλυφθῇ ἐν τῷ Σατανικῷ συστήματι τοῦ κόσμου εἰς οἱονδήποτε σημεῖον καὶ ἂν τοῦτο ἐξετασθῇ μετὰ προσοχῆς. Ἡ Γραφὴ ὁμιλεῖ περὶ τῆς «ἀπάτης τοῦ πλούτου» (Ματθ. ιγ΄ 22)· τοῦτο δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τυπικὸν παράδειγμα, διότι σήμερον οὐδὲν ἄλλο ἀντικείμενον θέτουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὡς ἄξιον τῶν δραστηριωτάτων αὐτῶν προσπαθειῶν, οὐδὲν ἄλλο ἀντικείμενον, εἰς τὴν ἔνθερμον ἐπιδίωξιν τοῦ ὁποίου τοσαῦται ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ἐπιμόνως ἀσχολοῦνται, εἰ μὴ τὴν απόκτησιν χρημάτων. Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἡ πεῖρα τῶν ἀνθρώπων ὁμοιομόρφως μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς Γραφικῆς διακηρύξεως περὶ τῆς «ἀπάτης τοῦ πλούτου»· καὶ ὅμως ἡ ἀπατηλότης αὐτοῦ οὐδέποτε ὑπῆρξε τοσοῦτον ἔντονος καὶ τοσοῦτον καταστρεπτικὴ εἰς τὰ ἀποτελέσματά της ὅσον τὴν σήμερον. Ἡ συσσώρευσις κολοσ-

σιαίων περιουσιῶν εἶναι ἓν τῶν μᾶλλον ἀξιοπαρατηρήτων χαρακτηριστικῶν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν. Οἱ ἄνθρωποι τῷ ὄντι «θησαυρίζουσιν ἐν ἐσχάταις ἡμέραις» (Ἰακ. ε΄ 3). Οὐδεμία φυσικὴ ἐξήγησις ὑπάρχει τῆς πρὸς ἐξαπάτησιν δυνάμεως τοῦ πλούτου. Ὁ χαρακτὴρ οὗτος τοῦ πλούτου δύναται νὰ κατανοηθῇ μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐξηγήσεως, ἣν παρέχει ἡ Γραφὴ — ὅτι δηλαδὴ ὁ Σατανᾶς εἶναι ὁ Θεὸς, τοῦτ᾿ ἔστιν ὁ ἀρχιτέκτων καὶ ἐπινοητὴς καὶ κατασκευαστὴς τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι ὁ χαρακτήρ του ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ.

Ἀλλ᾿ ἂς διευθύνῃ τὸ ἐρευνητικόν του βλέμμα ὁ ἀναγνώστης εἰς οἱονδήποτε ἄλλο ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον ὁ διευθύνων τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου προβάλλει ἐνώπιον τῶν διανοιῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ θὰ ἀνεύρῃ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τῆς ἀπατηλότητος ἐνυπάρχοντα εἰς ἕκαστον αὐτῶν. Ὁ ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ τῆς «ἀπάτης τῆς ἁμαρτίας» (Ἑβρ. γ΄ 13) καὶ περὶ τῆς **σκληρύνσεως**, ἣν ἐπιφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ μικρὰ αὕτη λέξις τῆς Γραφῆς εἶναι ὡς ἀληθὴς ἠλεκτρικὸς προβολεύς, δι᾿ οὗ τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὰ ἀπώτατα σημεῖα τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου δύνανται νὰ ἐξερευνηθῶσιν. Εἶναι ἡ λέξις αὕτη ἀναμφιβόλως ἀκτὶς τοῦ «ἀληθινοῦ φωτός». Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἀπατηλή, καὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀναντιρρήτως **σκληρύνονται** δι᾿ αὐτῆς. Ὅπου ἂν στραφῇ τις, θὰ ἴδῃ καταφανῶς τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν οὐδείς, πρὸς τὸν ὁποῖον νὰ ὑπάγωμεν; Δὲν ὑπάρχει ἆρά γε οὐδείς, ἐν τῷ ὁποίῳ οὐδεμία ἀπάτη ὑπάρχει καὶ οὐδεμία ἀπολύτως σκοτία; Ναί, ὑπάρχει Εἷς, ἤτοι Ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Θεός: «Οὗτος εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· **αὐτοῦ ἀκούετε**». Καὶ ἂν ὑπακούσωμεν εἰς τὴν παραγγελίαν ταύτην, καὶ δώσωμεν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους Αὐτοῦ, τί θὰ ἀκούσωμεν Αὐτὸν λέγοντα περὶ τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς τώρα διερχόμεθα; Βλέπωμεν ὅτι ἔχει πολλοὺς λόγους νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ σοβαροὺς καὶ κοπτερούς, καὶ ἀπαιτοῦντας ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχήν. Λέγει ὅτι οὐδὲν θὰ ὠφεληθῇ τις, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ (Ματθ. ις΄ 26). Λέγει ὅτι, ἐὰν εἴμεθα ἐκ τοῦ κόσμου, ὁ κόσμος θὰ μᾶς ἀγαπᾷ, διότι ἀγαπᾷ τοὺς ἑαυτοῦ· ἀλλ᾿ ὅσοι εἶναι ἰδικοί Του, δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, διότι αὐτὸς τοὺς ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ὁ κόσμος μισεῖ αὐτούς (Ἰω. ιε΄ 19). Λέγει ὅτι ἐὰν ὁ κόσμος μισῇ ἡμᾶς, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι **ἐμίσησεν Αὐτὸν** πρὶν μισήσῃ ἡμᾶς (αὐτ. ἐδ. 18). Προεῖπεν ὅτι ὁ κόσμος ἤθελε χαρῇ διὰ τὸν θάνατον Αὐτοῦ (Ἰω. ις΄ 20), καὶ διεκήρυξεν ὅτι οἱ μαθηταί Του δὲν ἦσαν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς Αὐτὸς δὲν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου (Ἰω. ιζ΄ 14). Ὁ ἀπόστολος, ὅστις ἦτο ὁ ἐγγύτατος τῆς καρδίας Αὐτοῦ, παρέχει ἡμῖν τὴν εἰκόνα τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου καὶ τὸ θέμα τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν, λέγων: «Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἶναι, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτοὺς ἀκούει» (Α΄ Ἰω. δ΄ 5). Ὁστισδήποτε ἔχει νὰ εἴπῃ τι πρὸς ἔπαινον τοῦ κόσμου, ὁσονδήποτε ψευδεῖς καὶ ἂν ὦσιν οἱ κολακευτικοὶ αὐτοῦ λόγοι, εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχῃ ἀκροατήριον. Καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου ὁ Θεὸς λαλεῖ τοὺς ἀκολούθους διαπεραστικοὺς λόγους:

«Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ· διότι **πᾶν** *τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου,* **δὲν** *εἶναι* **ἐκ** *τοῦ Πατρός, ἀλλ' εἶναι* **ἐκ τοῦ κόσμου**. *Καὶ ὁ κόσμος παρέρχεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὅστις ὅμως πράττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα (Α' Ἰω. β' 15—17).*

Τί ἄλλο δύναται νὰ εἶναι τοῦτο εἰ μὴ ἡ ἄμεσος συνέπεια τοῦ γεγονότος, ὅπερ περιγράφεται ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως; Ὅλαι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐκδηλώσεις τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ταξινομοῦνται ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐδαφίοις ὑπὸ τρεῖς διαιρέσεις. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται δὲν ἐξηγοῦνται καὶ μένουσιν ἀκατανόητοι ἄνευ τοῦ γεγονότος, ὅπερ ἀναφέρεται ἐν τῷ κεφαλαίῳ ἐκείνῳ· ἀλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνο κατανοοῦμεν «πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ». Ἡ μήτηρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους «εἶδεν ὅτι τὸ δένδρον ἦτο **καλὸν εἰς βρῶσιν**» *— ἰδοὺ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός· «καὶ ὅτι ἦτο* **ἀρεστὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς**» *— ἰδοὺ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν — καὶ ὅτι ἦτο «***ἐπιθυμητὸν τὸ δένδρον ὡς δίδον γνῶσιν**» *— ἰδοὺ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου.*

Δύναται λογικὸς ἄνθρωπος, ἐὰν δώσῃ τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν εἰς τὰ ῥητὰ ταῦτα τοῦ Θείου Λόγου, καὶ παρατηρήσῃ καὶ ἐλάχιστον μόνον μέρος τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ παγκοσμίου χαρακτῆρος τῆς ἀληθείας, ἥτις παρέχεται εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις, νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι προέρχονται αὗται ἐκ τοῦ Θεοῦ; Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι σαφέστατον καὶ ὀλίγον μόνον ἐὰν τὸ σκεφθῇ τις, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ παράσχῃ τὴν ἐξήγησιν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγράφη τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Γραφῆς (ἢ καὶ καθ' οἱανδήποτε ἐποχὴν) ἢ συμπληρωματικῶς νὰ σχολιάσῃ αὐτὴν ὡς ἐσχολίασεν αὐτὴν ὁ τελευταῖος τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων. Οὗτος δὲν εἶναι ἄνθρωπος· δὲν εἶναι ἄλλος εἰμὴ Ἐκεῖνος, ὅστις εἶπε περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ Πρῶτος καὶ ὁ Ἔσχατος, ὁ Ὢν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος (Ἀποκ. α').

Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι νὰ ἀπατῶνται. Τοῦτο εἶναι κοινὸν αὐτῶν χαρακτηριστικόν· καὶ τί δύναται νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ νὰ ἀνεύρωμεν τὴν αἰτίαν τούτου εἰ μὴ ἡ ἐξήγησις ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀδὰμ ὑπετάγη ἑκουσίως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πλανῶντος τὴν οἰκουμένην; Ἡ **προθυμία** *αὕτη εἰς τὸ ἀπατᾶσθαι γίνεται κατάδηλος ἐκ τῆς ἑτοιμότητος, μεθ' ἧς ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δίδει ἀκρόασιν εἰς πάντας ὅσοι διδάσκουσι τὸ εὐχάριστον δόγμα ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τῷ κόσμῳ συνθῆκαι ζωῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἱκανοποιητικαὶ καὶ ὁσημέραι βελτιοῦνται. Προτρεπόμεθα νὰ ἀκούσωμεν τοὺς παλμοὺς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος καὶ νὰ συμβαδίσωμεν μὲ τὴν πορείαν τῆς προόδου. Καὶ ἂν τοῦτο φαίνηται πολὺ ὑλιστικὸν εἴς τινας, ὅμοιαι ἀσαφεῖς καὶ ἀόριστοι ἰδέαι εἰσάγονται εἰς τὴν θρησκευτικὴν φρασεολογίαν, ὡς ἐξέχων τις θεολόγος χαιρετίζων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ διὰ φυλλαδίου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Νέου Ἔτους προέτρεπεν αὐτοὺς «νὰ κλίνωσι τὰς κεφαλὰς πρὸ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος». Θὰ φανῇ ἄρά γε παράδοξον εἰς τὸν ἀναγνώστην ὅτι ὑπῆρξε μεγάλη ζήτησις καὶ εὐ-*

ρεῖα διάδοσις τοῦ φυλλαδίου τούτου ; Ἰοιαῦται φράσεις, τῶν ὁποίων ἱκανὴν ἀποθήκην ἔχει πᾶς κοσμικός ἄνθρωπος, εἴτε κληρικὸς εἴτε λαϊκός, κέκτηται δύναμιν ἐξαπατήσεως καταπληκτικήν, ἐπειδὴ ἐπιφέρουσιν εἰς τὸν νοῦν τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου εἶδος διανοητικῆς ἀναισθησίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως; εἰ μὴ διὰ τοῦ γεγονότος ὅπερ ἀναφέρεται ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς ἀποδείξεις τῆς παρούσης ἐνεργείας καὶ τῶν ἐκτεταμένων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀπατηλῆς δυνάμεως. Φαίνεται αὕτη ἐν τῇ γενικῇ ἐκείνῃ ἀγάπῃ, τὴν ὁποίαν τρέφουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀπίθανον καὶ τὸ μὴ πραγματικόν, καὶ εἶναι ἡ αἰτία τῶν ποικίλων τρόπων, καθ' οὓς ἡ ἀνθρωπίνη εὐπιστία ἐκδηλοῦται καὶ χαροποιεῖται· εἶναι καταφανὴς ἐν τῇ ἀγάπῃ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰ μυθιστορήματα, πρὸς τὰ ἔργα τῆς φαντασίας, τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, τὰς καλουμένας πνευματικὰς συνεδρίας χειρομαντείας, ἀφηγήσεις μυστηριωδῶν συμβεβηκότων—ἑνὶ λόγῳ, πρὸς πᾶν ὅ τι παριστάνει τὸ μὴ πραγματικὸν ὡς πραγματικόν, ἢ ὅ,τι ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἐξαπάτησιν τῶν αἰσθήσεων. Οὕτω τὸ ψεῦδος ἔχει τὴν δύναμιν καὶ νὰ διασκεδάσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, νὰ ἀνακουφίσῃ δὲ τὸν νοῦν του, εἰ καὶ οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν καρδίαν του· ὅταν δὲ τὸ ψεῦδος παρουσιάζηται ὑπὸ μορφὴν ἑλκυστικὴν καὶ μὲ ἐξησκημένην ἐπιτηδειότητα, ἐξαίρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τέχνη», εἰς τὴν ὁποίαν καὶ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἀποδίδουσιν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τόσον ὥστε καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας εὑρίσκει εἴσοδον

Πάντως διάφορος εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὁ διευθυνόμενος ὑπ' αὐτοῦ, εὑρίσκει τὴν εὐχαρίστησιν καὶ εὐφροσύνην αὐτοῦ ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου. Δὲν τέρπεται μὲ «τὴν μωρολογίαν καὶ βωμολοχίαν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπρεπῆ», ἀλλὰ λαλεῖ περὶ πάντων τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. ρε'). Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ λαλεῖ περὶ αὐτῶν καθήμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ περιπατῶν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ πλαγιάζων καὶ ἐγειρόμενος (Δευτ. ς' 6, 7). Ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου ὁ ἐξουσιάζων τὴν οἰκουμένην δὲν ἔχει ἐξουσίαν· διότι ὡς φωτισθεὶς διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ δὲν ἀγνοεῖ τὰ ἀπατηλὰ διανοήματα τοῦ ἐχθροῦ.

(ἀκολουθεῖ)

Σ. Π. Μ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Οἱ ἀγῶνες τοῦ Προτεσταντισμοῦ εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην.
(συνέχεια)

Εἰς τὴν Γαλλίαν, ὡς εἴδομεν ἐν προηγουμένῳ κεφάλαιῳ (ΚΒ'.), ὁ Προτεσταντισμὸς εἶχεν εἰσχωρήσει λίαν ἐνωρίς, ἐπὶ τῆς βασιλείας ***Φραγκίσκου τοῦ Α'***. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἦτο κατ' ἀρχὰς μὲν εὐνοϊκὸς πρὸς τὴν Μεταρρύθμισιν· ἀλλὰ βραδύτερον μετέβαλε στάσιν καὶ ἔφθασε μέχρι θανατώσεως διαφόρων ὀπαδῶν τοῦ νέου δόγματος. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ ***Ἑρρῖκος ὁ Β'***. προσεπάθησε διὰ διωγμῶν νὰ καταπνίξῃ τὸν Προτεσταντισμόν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, διότι μετὰ διετῆ μόλις βασιλείαν ἀπέθανεν ἐκ τυχαίου δυστυχήματος (1559). Παρ' ὅλους δὲ τοὺς διωγμούς, εἶχον σχηματισθῆ Εὐαγγελικαὶ κοινότητες καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Γαλλίαν, οὕτως ὥστε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1559 οἱ Γάλλοι Διαμαρτυρόμενοι (οἵτινες τότε ὠνομάζοντο ***Οὐγενότοι***) συνεκρότησαν γενικὴν ***σύνοδον*** εἰς Παρισίους, ἥτις ἐξέδωκεν ὁμολογίαν πίστεως Καλβινικὴν (γνωστὴν ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα Confessio Gallicana) καὶ ὥρισε τὸ Πρεσβυτερικὸν πολίτευμα διὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γαλλίας. Ἐπὶ τῆς διετοῦς μόλις βασιλείας ***Φραγκίσκου τοῦ Β'***. (1559—1560) οἱ Οὐγενότοι ἦσαν πλέον ἀρκετὰ ἰσχυροί, ὥστε νὰ προβάλουν καὶ ὡς πολιτικὸν κόμμα, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ναυάρχου ***Κολίγνυ*** (Coligny). Τὸν Φραγκῖσκον διεδέχθη ὁ ἀνήλικος ***Κάρολος ὁ Θ'***. (1560—1574) ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ περιώνυμος ***Αἰκατερίνη ἡ ἐκ Μεδίκων***, ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτοῦ. Αὕτη ἐφάνη κατ' ἀρχὰς δικαία πρὸς τοὺς Οὐγενότους. Ἀλλ' ἡ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῶν δύο δογμάτων ἔχθρα ἐγένετο σφοδροτέρα, ἀφ' ὅτου ἀνεμίχθησαν μὲ τὸ θρησκευτικὸν μῖσος καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη. Οἱ δοῦκες ***Δὲ Γκυῖζαι***, συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, ὑπεστήριζον τοὺς Παπικούς, οἱ δὲ πρίγκηπες ***Βουρβῶνοι*** τοὺς Οὐγενότους. Ἐν τούτοις ὁ Προτεσταντισμὸς ἐνισχύετο ὁλοέν, ἂν καὶ ἐπάλαιεν ἐναντίον μεγάλων ἀντιδράσεων. Κατὰ τὸ 1561 εἰς συνέλευσιν συγκροτηθεῖσαν ἐν ***Ποασσὺ*** εἶχε γίνει προσπάθεια ἐξευρέσεως ἑνὸς βιωσίμου συμβιβασμοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων μερίδων. Τοὺς Οὐγενότους ἀντεπροσώπευσεν ὁ Γάλλος θεολόγος ***Θεόδωρος Μπέζα***, μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Καλβίνου· μολονότι δὲ ἡ συνέλευσις αὕτη εἰς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξε, τὸ διάταγμα τῆς Αἰκατερίνης, ὅπερ ἐξεδόθη εὐθὺς κατόπιν ἐν Ἁγ. Γερμανῷ, ἀνεγνώριζεν ἐπισήμως τὸν Προτεσταντισμὸν ἐντὸς στενῶν τινων ὁρίων.

Ἀλλ' οἱ Γκυῖζαι δὲν ἠνείχοντο καμμίαν παραχώρησιν πρὸς τοὺς Οὐγενότους. Δύο μῆνας μετὰ τὸ εἰρημένον διάταγμα, ὠργάνωσαν σφαγὴν τῶν Οὐγενότων εἰς

Βασσύ, καὶ οὕτως ἐπανήρχισε σφοδρότερος ὁ σπαραγμός, ἕως οὗ ἐπῆλθε συμβιβασμὸς διὰ τῆς ***Συνθήκης τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ*** (1570). Ὁ Κολίγνυ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν, γενόμενος δεκτὸς μετὰ τιμῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Αἰκατερίνης.

Ὁ εὐγενὴς καὶ ἱπποτικὸς χαρακτὴρ τοῦ Κολίγνυ ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ νεαροῦ βασιλέως. Τοῦτο ὅμως ἐξήγειρε τὸν φθόνον τῆς βασιλομήτορος, ἥτις τότε συμφιλιωθεῖσα μὲ τοὺς Γκυίζας, διωργάνωσεν ἐκ συνεννοήσεως μετ᾽ αὐτῶν τὴν ἱστορικὴν ***Σφαγὴν τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου***, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπέσπασαν μετὰ πολλοῦ κόπου τὴν συγκατάθεσιν τοῦ βασιλέως.

Τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς 24 Αὐγούστου 1572, ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου, δοθέντος τοῦ συνθήματος διὰ κωδωνοκρουσίας, οἱ Καθολικοὶ ἐπέπεσαν αἰφνιδίως κατὰ τῶν ἀνυπόπτων καὶ ἀπροετοιμάστων Οὐγενότων καὶ κατέσφαξαν αὐτοὺς ἐν Παρισίοις. Ἡ σφαγὴ ἐξηκολούθησεν ***ἐπὶ 24 ἡμέρας*** (μέχρι τῆς 17 Σεπτεμβρίου) ὄχι μόνον ἐν Παρισίοις ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ὑπολογίζεται ὅτι 50,000 Οὐγενότοι ἐσφάγησαν, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Κολίγνυ καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν. Ἡ Αἰκατερίνη ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια πάντων τῶν Καθολικῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ ΙΓ΄. διέταξε νὰ ψαλῇ δοξολογία εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Πέτρου καὶ νὰ κοπῇ ἀναμνηστικὸν μετάλλιον, ἐπὶ τῷ στυγερῷ τούτῳ κακουργήματι.

Οἱ Οὐγενότοι, παρ᾽ ὅλην τὴν τρομερὰν ταύτην καταστροφήν, δὲν ὑπεχώρησαν, ἀλλὰ συνασπισθέντες καὶ συγκεντρωθέντες εἴς τινας ὠχυρωμένας πόλεις, ὡς τὴν παραθαλασσίαν ***Ροχέλλην*** (Rochelle), τὴν Μοντωμπὰν (Montauban) καὶ ἄλλας, ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των.

Δύο ἔτη μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου ὁ βασιλεὺς Κάρολος ἀπέθανε παράφρων ἐκ τύψεων συνειδήσεως διὰ τὴν ἀκουσίαν συγκατάθεσίν του εἰς τὸ ἔγκλημα ἐκεῖνο. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ***Ἐρρῖκος ὁ Γ΄*** (1574—1589), ὅστις κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἦτο σφοδρὸς πολέμιος τῶν Οὐγενότων, ἀφοῦ εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος. Μετ᾽ ὀλίγον ὅμως μετέβαλε στάσιν, γενόμενος οὐδέτερος, καὶ συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν συγγενῆ του ***Ἐρρῖκον τῆς Ναβάρρας***, ὅστις ἤδη ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῶν Οὐγενότων. Ὅταν δὲ ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου ἀπέθανε καὶ ἡ διαδοχὴ περιῆλθεν εἰς τὸν Ἐρρῖκον τοῦτον τῆς Ναβάρρας, οἱ Καθολικοί, οἵτινες εἶχον ἤδη συμπήξει τὸν λεγόμενον «***Σύνδεσμον***» (Ligue) κατὰ τῶν Προτεσταντῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Γκυιζῶν, διεκήρυξαν ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀνεχθῶσι βασιλέα αἱρετικόν.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπανελήφθη. Ὁ βασιλεὺς Ἐρρῖκος ὁ Γ΄., διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς κηδεμονίας τοῦ Συνδέσμου, διέταξε τὴν δολοφονίαν τοῦ δουκὸς Γκυΐζε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καρδιναλίου τῆς Λωρραίνης. Ὁ Σύνδεσμος τότε ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἐρρίκου τῆς Ναβάρρας· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ ἐχθροί του τὸν κατέφθασαν, ἀποστείλαντες ἕνα καλόγηρον, ὅστις τὸν ἐδολοφόνησεν. Ἐκπνέων ὁ βασιλεὺς διώρισε διά-

δοχόν του τὸν Ἐρρῖκον τῆς Ναβάρρας, ὅστις κατατροπώσας τὰ στρατεύματα τοῦ Συνδέσμου ἐπολιόρκησε τοὺς Παρισίους. Τέλος δέ, διὰ νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὸν ἀγῶνα, ***ἠσπάσθη τὸν Καθολικισμὸν*** καὶ εἰσελθὼν εἰς Παρισίους θριαμβευτικῶς ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τὸν τίτλον ***Ἐρρίκου τοῦ Δ´*** (1594) *. Ἡ ἀποστασία τοῦ Ἐρρίκου ἐβύθισεν εἰς πένθος τοὺς Οὐγενότους. Ἐν τούτοις, ἡ μεταστασίς του ἦτο τυπικὴ καὶ δὲν μετέβαλε τὰς διαθέσεις του πρὸς τὸν Προτεσταντισμόν· διότι εὐθὺς ἐκήρυξε θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ κατὰ τὸ 1598 ἐξέδωκε τὸ περίφημον ***Διάταγμα τῆς Νάντης***, δι' οὗ ἐξησφαλίζετο εἰς τοὺς Οὐγενότους ἐλευθερία συνειδήσεως καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν, ἐλευθερία λατρείας εἰς ὡρισμένας πόλεις, πλήρης ἰσοπολιτεία πολιτικὴ μὲ τοὺς Καθολικούς, μισθοδότησις τῶν Προτεσταντῶν κληρικῶν ὑπὸ τοῦ κράτους, ὅπως ἐγίνετο καὶ διὰ τὸν Καθολικὸν κλῆρον, κτλ. Ὑπὸ τὸ Διάταγμα τοῦτο ἡ θέσις τῶν Οὐγενότων κατέστη ἀσφαλής, ἂν καὶ ὁ Καθολικὸς κλῆρος καὶ ἡ Καθολικὴ ἀριστοκρατία ἐξηκολούθει νὰ τοὺς ἐχθρεύηται.

Δυστυχῶς μετὰ 12 ἔτη ὁ Ἐρρῖκος ἐδολοφονήθη ὑπό τινος ἐξημμένου Καθολικοῦ (1610). Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ***Λουδοβῖκος ὁ ΙΓ´***, Καθολικὸς τὸ φρόνημα, προσέλαβεν ὡς πρωθυπουργὸν αὐτοῦ τὸν περιώνυμον Καρδινάλιον ***Ρισελιέ***, ὅστις ἐπεδίωξε τὴν ἐξόντωσιν τῶν Οὐγενότων καὶ ἀφῄρεσεν ἀπ' αὐτῶν τὰς ὀχυρὰς των πόλεις, τελευταία τῶν ὁποίων ἔπεσεν ἡ Ροχέλλη (1628) μετὰ μακρὰν πολιορκίαν. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν ***Συνθήκην τῆς Ἀλαὶ*** (1629) ἐξησφαλίσθη εἰς τοὺς Προτεστάντας ἡ ἐλευθερία συνειδήσεως. Ἐπίσης κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου (1543) ἐξεδόθη διάταγμα παρέχον εἰς αὐτοὺς «ἐλευθέραν καὶ ἀκώλυτον ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας αὐτῶν». Οἱ Οὐγενότοι ἐγένοντο τότε πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ νέου βασιλέως ***Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ´***. (1643—1715). Μέχρις τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ βασιλέως τούτου, ἡ βασιλομήτωρ Ἄννα καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Μαζαρῖνος, ἀσκοῦντες τὴν ἀντιβασιλείαν, ἐπροστάτευσαν τοὺς Οὐγενότους. Ἀλλ' οἱ Καθολικοὶ δὲν ἔπαυσαν ἐνεργοῦντες καὶ ἀντιδρῶντες κατὰ τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, καὶ εὐθὺς ὡς ὁ Λουδοβῖκος ἐνηλικιώθη καὶ ἀνέλαβε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν (1659) ἤρχισε κατὰ τῶν Οὐγενότων καὶ τῶν προνομίων αὐτῶν συστηματικὸς διωγμός. Τῷ 1661 διετάχθη ἡ κατεδάφισις ὅλων τῶν Προτεσταντικῶν ναῶν, ὅσοι εἶχον οἰκοδομηθῆ μετὰ τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης. Ἀποσπάσματα ἱππικοῦ διέτρεχον τὴν χώραν, ἐπιτιθέμενα κατὰ τῶν οἰκιῶν, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συνάξεων τῶν Οὐγενότων, ἐξαναγκάζοντα διὰ τῆς σπάθης καὶ τῶν βασανιστηρίων χιλιάδας ἐξ αὐτῶν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Καθολικισμόν, —τὴν «θρησκείαν τοῦ βασιλέως», ὡς ἔλεγον. Τέλος τῷ 1685 ὁ Λουδοβῖκος ἐξέδωκε διάταγμα, δι' οὗ ***ἀνεκαλεῖτο τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης*** καὶ οἱ Οὐγενότοι ἐκαλοῦντο ἢ νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Καθολικισμὸν ἢ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Γαλλίαν. Συνεπείᾳ τοῦ διατάγματος τούτου, *400,000*

---

*) Λέγεται ὅτι ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἰπών: «Οἱ Παρίσιοι ἀξίζουν μίαν λειτουργίαν, παρ' ὅσα καὶ ἂν λέγουν οἱ καλοί μου Οὐγενότοι».

Οὑγενότοι ἐξεπατρίσθησαν, μεταναστεύσαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν, Ἑλβετίαν καὶ Ἀγγλίαν, ὅπως ζήσωσιν ὑπὸ καθεστὼς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ἀλλ' ἡ ἀναχώρησις τῶν Οὑγενότων ὑπῆρξε βαρὺ τραῦμα διὰ τὴν Γαλλίαν· διότι οἱ μετανάσται οὗτοι ἦσαν κατὰ πλεῖστον τὸ ἄνθος τῶν χειροτεχνῶν καὶ τεχνιτῶν τῆς χώρας, καὶ φεύγοντες συναπεκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν τὰς τέχνας των εἰς τὰς νέας αὐτῶν πατρίδας, αἵτινες ἐπλούτησαν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐνῷ ἡ Γαλλία ἐπτώχευσεν. Ἰδίως ἡ **μεταξουργία**, ἡ **ὑφαντουργία** καὶ ἡ **χρυσοχοΐα**, μεταφερθεῖσαι ἐκ Γαλλίας ὑπὸ τῶν Οὑγενότων εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἀπετέλεσαν νέας καὶ πρωτοφανεῖς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς διὰ τὰς χώρας ταύτας. Ἡ δὲ Γαλλία ὠπισθοδρόμησεν εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς οἰκονομίαν κατὰ δύο αἰῶνας.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, ὁ Προτεσταντισμὸς δὲν ἐξέλιπε μὲν ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ **περιῆλθεν εἰς ἀφάνειαν**. Μικραί διεσπαρμέναι ὁμάδες, ὑποκρινόμεναι ἐξωτερικῶς συμμόρφωσιν πρὸς τὴν «θρησκείαν τοῦ βασιλέως», ἐξηκολούθουν ἐν κρυπτῷ νὰ μένωσι πισταὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν ἰδέας, παρ' ὅλας τὰς ἀγρίας ποινάς, αἵτινες ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς ἀνακαλυπτομένους. Ἐάν τις ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου του κλίνης ἀπηρνεῖτο τὸν Καθολικισμὸν καὶ ὡμολόγει ἑαυτὸν Εὐαγγελικόν, τὸ πτῶμά του ἐρρίπτετο εἰς τοὺς βόθρους. Αἱ γαλέραι (*) ἦσαν πλήρεις γενναίων Οὑγενότων, καταδικασθέντων εἰς ἰσόβια δεσμὰ διότι ἔμενον πιστοὶ εἰς τὰς θρησκευτικάς των πεποιθήσεις. Οἱ ποιμένες των ἐπανερχόμενοι κρυφίως ἐκ Γερμανίας, Ὁλλανδίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ περιερχόμενοι μυστικῶς τὴν χώραν ὅπως ἐνθαρρύνωσι διὰ τῶν κρυφίων κηρυγμάτων των τοὺς πιστούς, ἐθανατώνοντο ὁσάκις ἀνεκαλύπτοντο. Ὁ Προτεσταντισμὸς ἐφαίνετο ἐκλιπὼν ἐν Γαλλίᾳ. Τὴν 8 Μαρτίου 1615 ὁ Λουδοβῖκος ἀνήγγειλεν ὅτι ἐξερρίζωσε τὴν Προτεσταντικὴν θρησκείαν καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν.

Μ' ὅλον τοῦτο κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνῆλθεν ἐν τῇ νοτίῳ Γαλλίᾳ **συνέλευσις** Προστεσταντῶν ποιμένων, ὅπως σκεφθῇ περὶ ἀνορθώσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ἐπανιδρύσεως τῶν συνάξεων πρὸς λατρείαν καὶ διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν διεσπαρμένων πιστῶν εἰς κοινότητας καὶ ἑνιαῖον σύνδεσμον. Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐκλήθη ἡ «**Πρώτη Σύνοδος ἐν τῇ Ἐρήμῳ**», ὑπῆρξε δὲ ἡ ἀφετηρία μιᾶς ἀναβιώσεως τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν τούτοις ὁ Προτεσταντισμὸς τῆς Γαλλίας οὐδέποτε πλέον ἀνέκτησε τὴν δύναμιν, **ἣν εἶχεν ἐπὶ τῶν Οὑγενότων** τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος.

(*) **Γαλέραι** ἦσαν τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῆς ἐποχῆς, τῶν ὁποίων τὰ πληρώματα ἀπετελοῦντο ἀπὸ ἀνδράποδα καὶ καταδίκους, οἵτινες εἰργάζοντο ἁλυσσόδετοι ὑπὸ τὴν μάστιγα τῶν ἐπιστατῶν, ὑπὸ συνθήκας μεγάλης σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.´

Ὁ Προτεσταντισμὸς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ.

Μετὰ τὸν θάνατον Ἐδουάρδου τοῦ ΣΤ.´ (1553), περὶ οὗ ἐγένετο λόγος εἰς προηγούμενον κεφάλαιον, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ἀγγλικὸν θρόνον **Μαρία** ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ Ἑρρίκου τοῦ Η.´ Κόρη Ἱσπανίδος μητρὸς, ἦτο φανατικὴ Καθολικὴ καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐγκαινιάσῃ μίαν συνεχῆ καὶ ἐπίμονον προσπάθειαν, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Παπισμοῦ. Ἐν πρώτοις, ἐξετόπισεν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τὸν ἔγγαμον κλῆρον, κατήργησε τὸ Βιβλίον Τάξεως τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ κατὰ τῶν «αἱρετικῶν» τὰ διατάγματα τοῦ πατρός της Ἑρρίκου τοῦ Η.´ Ἐκ τούτου ἐπηκολούθησε σειρὰ στυγνῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν· οἱ ἀσπαζόμενοι τὰς Εὐαγγελικὰς ἀρχὰς ἐσύροντο εἰς τὰ ἱεροδικεῖα καὶ ἐὰν δὲν ἐδέχοντο νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Καθολικισμόν, ἐκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Μεταξὺ πολλῶν ἑκατοντάδων τοιούτων μαρτύρων ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν, ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ ἀνώτεροι κληρικοί, πρωτίστως δὲ οἱ ἐπίσκοποι Λάτιμερ, Ρίδλεϋ, Χοῦπερ καὶ τέλος αὐτὸς ὁ Κράνμερ, ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας.(*)

Ἱστορικός τις εἶπεν ὅτι τὸ μαρτύριον τοῦ Κράνμερ ἔδωκε τὸ θανάσιμον κτύπημα εἰς τὸν Παπισμὸν ἐν Ἀγγλίᾳ. Καὶ ἀληθῶς εἰς ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον ἤδη διαδοθῆ τόσον πολὺ αἱ ἰδέαι τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Ζβιγγλίου, ἦτο φυσικὸν οἱ μαρτυρικοὶ θάνατοι τόσων ἀνδρῶν διακρινομένων ἐπὶ εὐσεβείᾳ νὰ γεννήσωσιν αἰσθήματα βαθυτάτης φρίκης καὶ ἀγανακτήσεως. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε ὠνομάσθη ἡ φανατικὴ ἐκείνη βασίλισσα «***Αἱμοσταγὴς Μαρία***». Ἀλλὰ καὶ πολιτικοὶ λόγοι συνέτειναν, ὅπως ἡ φυσικὴ ἀγάπη τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν βασίλισσάν του μετατραπῇ εἰς μῖσος καὶ ἀπέχθειαν πρὸς αὐτήν τε καὶ πρὸς τὸν Παπισμόν. Ἡ Μαρία εἶχε νυμφευθῆ Φίλιππον τὸν Β´., τὸν φανατικὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, ἐζήτει δὲ νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὸν καὶ τοὺς Ἱσπανούς του μεγιστᾶνας εἰς τὸν Ἀγγλικὸν λαόν, ὅστις οὐ μόνον ᾐσθάνετο φυσικὴν ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους τούτους, ἀλλὰ καὶ ἐφοβεῖτο μήπως ἀπολέσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Συνάμα ὁ Καράφφας, ὃν ἐγνωρίσαμεν ὡς Πάπαν Παῦλον τὸν Δ´. ἐζήτει τὴν ἐπανίδρασιν τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ μοναστηρίων, τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος ὁ Η´ εἶχε καταργήσει, καὶ τὴν

(*) Ὁ Λάτιμερ καὶ ὁ Ρίδλεϋ ἐκάησαν συγχρόνως, ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Ὅταν ἡνάφθησαν αἱ πυραί, ὁ Λάτιμερ ἐφώναξε πρὸς τὸν Ρίδλεϋ: «Ἀνδρίζου, ἀδελφὲ Ρίδλεϋ θὰ ἀνάψωμεν σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἕνα λύχνον, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σβύσῃ!» Ὁ Κράνμερ, ὑπέργηρως καὶ ἀσθενῶν, ἐπείσθη εἰς μίαν στιγμὴν ἀδυναμίας νὰ ὑπογράψῃ δήλωσιν ἀποκηρύττουσαν τὰ Εὐαγγελικὰ δόγματα. Ἀλλ' ἀμέσως συνελθών, ἀνεκάλεσε τὴν ἐξομωσίαν του ταύτην καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν πυράν. Ὅταν δ' ἡνάφθησαν τὰ ξύλα, ἐξέτεινε τὴν δεξιάν του χεῖρα καὶ τὴν ἔθεσεν εἰς τὴν φλόγα, ἕωσοῦ κατεκάη, φωνάζων· «Αὐτὴ ἡ ἀναξία χείρ, ἥτις ἡμάρτησε κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας Αὐτοῦ, πρέπει πρώτη νὰ ὑποστῇ τὴν τιμωρίαν!»

ἀπόδοσιν τῶν ἀπεράντων κτημάτων τῶν μοναστηρίων τούτων, ἅτινα εἶχον δημευθῆ. Ἡ Μαρία ἐδέχετο τὰς ἀξιώσεις ταύτας τοῦ Πάπα. Ἀλλ᾽ ἡ Ἀγγλικὴ Βουλὴ ἠρνήθη νὰ τὰς ἐγκρίνῃ, συνάμα δὲ ἀπηγόρευσε τὴν ἀπονομὴν ἀξιωμάτων καὶ τιμαρίων Ἀγγλικῶν εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς τοῦ Φιλίππου. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ τὸν Παπισμὸν θὰ ἔφθανεν εἰς τὰ ἄκρα, ἐὰν μὴ ἀπέθνησκεν ἡ Μαρία (1558) μετὰ πενταετῆ μόλις βασιλείαν, ὁ δὲ Ἀγγλικὸς λαὸς ἐχαιρέτισε μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν ὡς διάδοχον αὐτῆς τὴν νεωτέραν αὐτῆς ἀδελφὴν ***Ἐλισσάβετ***, ἥτις ἦτο γνωστὴ διὰ τὰ Προτεσταντικὰ αὐτῆς φρονήματα. (ἀκολουθεῖ).

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (**Richard Trench**)

(κατ᾽ ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

Τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν καὶ συνεγράφη πρὸ 100 σχεδὸν ἐτῶν, παρέμεινε τὸ κλασσικὸν σύγγραμμα ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω θέματος. Ὁ συγγραφεὺς (1807—1886), δεινὸς θεολόγος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου καὶ βραδύτερον ἀρχιεπίσκοπος Δουβλίνου, κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ τὴν θεολογικὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα πρὸς ὕψος σαφὲς καὶ ἐπαγωγόν, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἀπαράμιλλον ἀπολογίαν ὑπὲρ τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαίαν τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τοῦ ἔργου τούτου, ὡς ὅπλου χρησίμου οὐ μόνον εἰς τοὺς Εὐαγγελικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους Ἕλληνας, κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ ὑλιστικῶν δοξασιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.΄

Περὶ ὀνομασίας τῶν θαυμάτων.

Πᾶσα συζήτησις περί τινος πράγματος ἔχει ὡς φυσικὴν ἀφετηρίαν τὴν ἐξέτασιν τῆς ὀνομασίας ἢ τῶν λέξεων, δι᾽ οὗ ὀνομάζεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο. Διότι εἰς τὴν ὀνομασίαν ἔχομεν τὴν δι᾽ ἀνθρωπίνων λέξεων ἔκφρασιν καὶ περιγραφὴν τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων.

Ἐν προκειμένῳ, αἱ ὀνομασίαι εἶναι πολλαπλαῖ. Τοῦτο ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ περιγραφόμενον πρᾶγμα ἔχει διαφόρους ὄψεις καὶ πολλαπλᾶς ἰδιότητας, αἵτινες δὲν δύνανται ὅλαι νὰ ἐκφρασθῶσι δι᾽ ἑνὸς καὶ μόνου ὀνόματος, ἀλλ᾽ ἐγένετο αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη ὅπως εἰς ἑκάστην τοιαύτην ὄψιν ἢ ἰδιότητα δοθῇ ἔκφρασις δι᾽ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας. Οὕτως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς κοινῶς ὀνομάζομεν ***θαύματα***, ὀνομάζονται ἐν ταῖς Γραφαῖς ἄλλοτε μὲν «***τέρατα***», ἄλλοτε δὲ «***σημεῖα***», ἄλλοτε «***δυνάμεις***», ἄλλοτε πάλιν ἁπλῶς «***ἔργα***». Ἡ ὀνομασία «θαῦμα», ἣν συνήθω

μεταχειριζόμεθα ἡμεῖς διὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰς Γραφάς (1). **Τὴν λέξιν** ταύτην παρέλαβεν ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, **οἵτινες εἶχον** αὐτὴν εἰς συνηθεστάτην χρῆσιν.

1) Ἡ ὀνομασία «τέρας» (2), ζητεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν *κατάπληξιν* τοῦ βλέποντος, **τὴν ὁποίαν** ἄλλως τε κατάπληξιν ἀναφέρουσι συχνῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ ἐξ ἀφορμῆς **θαυμάτων τινῶν** (Μάρκ. β΄ 12, δ΄ 41, ϛ΄ 51, η΄ 37, Πράξ. β΄ 12, γ΄ 10, 11). **Ἀλλ'** ἡ ἐκ τοῦ θαύματος παραγομένη ἔκπληξις εἶναι μόνον ἡ ἐξωτερικὴ ἄποψις, **ἥτις** ἀγνοεῖ τὴν ἐσωτερικὴν ἢ ἠθικὴν τοῦ θαύματος σημασίαν. Διὰ τοῦτο εἶναι **χαρακτηριστικὸν τῶν** θαυμάτων τῆς Κ. Διαθήκης ὅτι ὁσάκις περὶ αὐτῶν γίνεται **χρῆσις** τῆς λέξεως «τέρας», ἐπισυνάπτεται πάντοτε καὶ ἡ λέξις «σημεῖον», ὅπως **ὑποδηλώσῃ καὶ τὴν** ἠθικὴν ταύτην ἔννοιαν.

2) Διότι τὸ θαῦμα δὲν εἶναι ἁπλῶς «τέρας», δηλ. πρᾶγμα ἐκπληκτικόν, ἀλλ' **εἶναι καὶ** «*σημεῖον*», ἤτοι, ἔνδειξις τῆς παρουσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Τὰ **«σημεῖα»** εἶναι ἀποδείξεις πράγματός τινος μεγαλειτέρου καὶ σπουδαιοτέρου ἀπὸ **αὐτὰ** (ὅρα Ἡσ. ζ΄ 11, λη΄ 7). Ἔχουσιν ἀξίαν ὄχι αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ὡς **ἐνδείξεις** τῆς χάριτος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐκτελοῦντος αὐτά, «τοῦ Κυρίου συν-**εργοῦντος** καὶ βεβαιοῦντος τὸν λόγον διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων» Μάρκ. ιϛ΄ 20. Πράξ. ιδ΄ 3. Ἑβρ. β΄ 4). Τοιαύτην χρῆσιν τῆς λέξεως συναντῶμεν διαρ-**κῶς**. «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι **ταῦτα** ποιεῖς;» λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν **Χριστὸν** (Ἰωάν. β΄ 18). Καὶ πάλιν: «Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν» **(Ματθ.** ιβ΄ 38): «ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς» **(Ματθ.** ιϛ΄ 1). Ὁ Παῦλος λέγει ἑαυτὸν **κάτοχον** τῶν «σημείων τοῦ ἀποστόλου» **(Β΄ Κορ.** ιβ΄ 12). Ὁ [illegible] ὁ Θεός, ὅταν ἀπέστειλε τὸν Μωϋσῆν νὰ ἐλευθερώσῃ **τὸν** Ἰσραήλ, τῷ ἔδωκε «σημεῖα» (Ἐξόδ. ζ΄ 9, 10), ὡς καὶ εἰς ἄλλον προφήτην **Αὐτοῦ** (Α΄. Βασ. ιγ΄ 3).

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἐνδειχθῇ ὅτι τὸ «σημεῖον» δὲν εἶναι ἀναγκαίως καὶ ***θαῦμα***. **Οὕτω** πρὸς τοὺς ἐν Βηθλεὲμ ποιμένας οἱ ἄγγελοι ἔδωκαν ὡς «σημεῖον» τὸ ὅτι **θὰ εὕρισκον** τὸ βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ (Λουκ. β΄ 12). Ὁ **Σαμουὴλ** ἔδωκεν εἰς τὸν Σαοὺλ τρία «σημεῖα» ὅτι ὁ Κύριος διώρισεν αὐτὸν βα-**σιλέα ἐπὶ** τὸν Ἰσραὴλ (Α΄ Σαμ. ι΄ 1–9). Ὅρα ἐπίσης Α΄ Σαμ. β΄ 34, Κριτ. ζ΄

---

(1) Μόνον ἐν Ἀποκαλ. ιζ΄ 6: «**καὶ ἐθαύμασα**, ἰδὼν **αὐτήν, θαῦμα μέγα**», ὅπου **εἶναι φανερὸν** ὅτι ἡ λέξις σημαίνει ἁπλῶς «***θαυμασμόν***».

(2) **Καὶ** κατὰ τὴν ἀρχικήν [illegible] ἡ λέξις αὕτη, ἡ ὁποία ἐτυμολογικῶς συγγενεύει μὲ τὴν λέξιν ***ἀσ-τήρ***, ἐσήμαινε *σημεῖον* [illegible] ἐκδήλωσίν τινα [illegible] τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι **διέβλεπον** θεῖον δάκτυλον [illegible] προαγγελτικὸν τῶν μελλόντων νὰ συμβῶσιν. Ἡ ἑτέρα σημασία **τοῦ ὄντος**, ὅπερ διὰ τὸ [illegible] διὰ τὴν μορφήν του, διέφερεν ἀπὸ τὰ συνήθη πλάσματα, **ἦτο δευτερεύουσα**.

(3) Ὁ Μ. Βασίλειος [illegible] ὡς ἑξῆς: «Ἔστι σημεῖον πρᾶγμα φανερόν, κεκρυμμένου **τινὸς καὶ** ἀφανοῦς ἐν ἑαυτῷ τὴν δήλωσιν ἔχον».

9—15, Γεν. κδ' 16, Κριτ. ϛ' 36—40 καὶ ἄλλα χωρία. Ἡμᾶς ὅμως ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρουσι μόνον ἐκεῖνα τὰ «σημεῖα», ἅτινα εἶναι χαρακτῆρος ὑπερφυσικοῦ.

3) Συχνάκις ἐπίσης τὰ θαύματα καλοῦνται **δυνάμεις**. «Καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν» (Ματθ. ζ' 22). «Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ» (Ματθ. ια' 20. Μαρκ. Ϛ' 14. Λουκ. ι' 13, Πράξ. β' 22, ιθ' 11, Α' Κορινθ. ιβ' 10, 28. Γαλάτ. γ' 5. Ἑβρ. β' 4). Ὅπως ἡ ὀνομασία «τέρας» δηλοῖ τὸ ἐξωτερικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι τὴν κατάπληξιν τὴν προξενουμένην ὑπὸ τοῦ θαύματος εἰς τὸν θεατήν, ὅπως ἡ ὀνομασία «**σημεῖον**» ἐκφράζει τὴν ἐσωτερικὴν ἢ ἠθικὴν σημασίαν τοῦ θαύματος, οὕτως ἡ ὀνομασία «**δύναμις**» ὑποδηλοῖ τὴν θείαν προέλευσιν τοῦ θαύματος, ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς ἔκφανσις τῆς παντοδυναμίας τοῦ τὰ θαύματα ἐνεργοῦντος Θεοῦ.

Αἱ τρεῖς αὗται ὀνομασίαι παρατίθενται ὅλαι ὁμοῦ εἰς τρία χωρία (Πράξ. β' 22, Β' Κορινθ. ιβ' 12 Β' Θεσ. β' 9). Ὅτι δὲν ἐμφαίνουσι τρία διάφορα *εἴδη* θαυμάτων, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τριῶν διαφόρων ἀπόψεων ἐξεταζόμενον, καταφαίνεται ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ (Μάρκ. β' 1—12). Διότι τὸ θαῦμα ἐκεῖνο ἦτο καὶ **τέρας**, ἀφοῦ ἐξέπληξε τοὺς παρευρεθέντας (ἐδ. 12), καὶ *δύναμις*, ἀφοῦ ἐξεδηλώθη δι' αὐτοῦ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ (ἐδ. 9), καὶ *σημεῖον*, διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν ἐχαρακτήρισε τὴν θεραπείαν ταύτην ὡς σημεῖον ὅτι ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας.

Ὑπάρχει καὶ τετάρτη ὀνομασία, δι' ἧς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει συχνάκις τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, ὀνομάζων αὐτὰ ἁπλῶς «*ἔργα*» (ε' 36, ζ' 21, ι' 25, 32, 38, ιδ' 11, 12, ιε' 24, πρβλ. Ματθ. ια' 2). Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ χρῆσις αὕτη τῆς λέξεως ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου, ὅστις περισσότερον παντὸς ἄλλου ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν πνευματικὴν ἄποψιν τοῦ προσώπου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Διδασκάλου αὐτοῦ. Διὰ τὸν Ἰωάννην θαῦμα ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις, ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὅλα τὰ ἄλλα δὲν ἦσαν εἰμὴ τὸ φυσικὸν ἐπακολούθημα τοῦ θαύματος ἐκείνου. Οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἐὰν Ἐκεῖνος, ὃν ὁ Ἠσαΐας (θ' 6) ὠνόμασε «Θαυμαστόν», ἐποίει ἔργα θαυμαστά, καταπληκτικά, ἐκδηλωτικὰ τῆς Θείας Αὐτοῦ φύσεως. Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Ἰωάννην, δὲν ἦσαν εἰμὴ ὁ φυσικὸς καρπὸς τοῦ Θείου δένδρου καὶ ἠδύναντο νὰ περιγραφῶσιν ἁπλῶς ὡς «ἔργα» τοῦ Χριστοῦ, ἄνευ ἄλλου τινὸς χαρακτηρισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Τὰ θαύματα καὶ ἡ φύσις.

Δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ: ***Κατὰ τί διαφέρει τὸ θαῦμα τοῦ φυσικοῦ φαινομένου;*** Διότι καὶ ἡ φύσις εἶναι θαυμασία καὶ καταπληκτική. Ἐὰν αἱ ἰδιότητες καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῆς δὲν μᾶς προξενῶσιν ἔκπληξιν, διότι ἐσυνειθίσαμεν εἰς τὴν

καθημερινὴν αὐτῶν θέαν, δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον θαύματα. Ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις τῶν χόρτων καὶ ἀνθέων, ἡ ἀνατολὴ καὶ δύσις τοῦ ἡλίου, αἱ κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ ἄφατος μεγαλοπρέπεια τοῦ ἐνάστρου στερεώματος εἶναι θαύματα, ἔργα μιᾶς δυνάμεως, ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἢ νὰ καταμετρήσωμεν.

Εἰς τὴν ὡς ἄνω εὔλογον ἐρώτησιν ἀπαντῶσί τινες ὅτι, ἀφοῦ οὕτως ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα εἶναι θαύματα, ὁποῖα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕπεται ὅτι θαύματα (ὑπὸ τὴν συνήθη στενωτέραν σημασίαν ἢ χρῆσιν τῆς λέξεως) δὲν ὑπάρχουσι. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα, λέγουσιν οὗτοι, νὰ ἀποχωρίσωμεν καὶ νὰ θέσωμεν κατὰ μέρος ἐκ τοῦ συνόλου τῶν μεγαλειωδῶν καὶ ἐκπληκτικῶν θαυμάτων τῆς φύσεως, ἅτινα πανταχόθεν μᾶς περιστοιχίζουσι, μερικὰ μεμονωμένα γεγονότα καὶ νὰ λέγωμεν ὅτι ταῦτα εἶναι θαύματα, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι συνήθη φαινόμενα καὶ λειτουργίαι τῆς φύσεως. Ἢ ὅλα εἶναι θαύματα, ἢ οὐδὲν ὑπάρχει θαῦμα.

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται ἐκ πρώτης ὄψεως λογικὸς καὶ ἐμβριθής, εἶναι ἐν τούτοις σφαλερὸς καὶ ἐπιπόλαιος. Ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ διακριτικὰ σημεῖα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ διαχωρίσωμεν τὰ θαύματα, ὅπως ἡμεῖς τὰ ἐννοοῦμεν, ἀπὸ τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἀκόμη καὶ ἡ διάκρισις, ἣν κάμνουσί τινες ὅτι εἰς τὸ θαῦμα ἐνεργεῖ ἀπ' εὐθείας ὁ Θεός, ἐνῷ τὰ θαυμάσια φυσικὰ φαινόμενα εἶναι προϊὸν τῶν φυσικῶν νόμων, οὓς Αὐτὸς ἔθετο, εἶναι ἐξήγησις ἀπαράδεκτος, διότι στηρίζεται εἰς μίαν θεωρίαν περὶ τοῦ Σύμπαντος ἄψυχον καὶ μηχανικήν, ἥτις πόρρω ἀπέχει τῆς ἀληθείας. Ὁ ὡρολογοποιὸς κατασκευάζει τὸ ὡρολόγιον καὶ τὸ πωλεῖ εἰς ἄλλον. Ὁ ναυπηγὸς ναυπηγεῖ τὸ πλοῖον καὶ τὸ καθελκύει εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου ἄλλοι τὸ παραλαμβάνουσι καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσιν. Ἀλλ' ὁ ὑλικὸς κόσμος, τὸ Σύμπαν, δὲν εἶναι μηχάνημά τι εὐφυές, τὸ ὁποῖον ὁ ἐφευρέτης καὶ κατασκευαστής, ἀφοῦ τὸ ἐδημιούργησε, τὸ ἐγκαταλείπει εἰς ἄλλας χεῖρας, καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ ἐπιθεωρεῖ καὶ τὸ ἐπισκευάζει. Οὐχί· διότι ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν : «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα (ἕως ἄρτι) καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» (Ἰωάν. ε΄ 17). Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ «βαστάζων τὰ πάντα μὲ τὸν λόγον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ» (Ἑβρ. α΄ 3). Ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ τῶν «νόμων τοῦ Θεοῦ», τοῦτο εἶναι μία ἀτελὴς ἀνθρωπίνη ἔκφρασις, δι' ἧς θέλομεν νὰ παραστήσωμεν εἰς ἑαυτοὺς τὸ ***θέλημα τοῦ Θεοῦ***. Τὸ θέλημα τοῦτο εἶναι θέλημα ὑψίστης σοφίας, ἀγάπης καὶ σταθερότητος. Δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ πεποιθήσεως. Ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ θελήματος τούτου κατὰ τὸ παρελθὸν δυνάμεθα νὰ προεικάσωμεν τὰς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ εἰς τὸ μέλλον· καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ ἀτόπως ἀποκαλοῦμεν τὸ θέλημα τοῦτο ***νόμον***. Ἐν τούτοις, εἶναι καὶ μένει ***θέλημα***, καὶ ἕκαστος νόμος τῆς φύσεως, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀτελῆ ἔκφρασιν, εἶναι μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡμεῖς κατωρθώσαμεν νὰ μάθωμεν ἢ νὰ ἀντιληφθῶμεν περὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει πρὸς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον τῆς ἐνεργείας Αὐτοῦ.

Τὸ νὰ εἴπωμεν, λοιπόν, ὅτι ὑπάρχει περισσοτέρα δόσις τοῦ θελήματος τοῦ

Θεοῦ εἰς τὸ θαῦμα ἢ εἰς ἄλλο τι ἔργον Αὐτοῦ, εἶναι ἀνεπαρκές. Διότι, ἂν καὶ ἀρνούμεθα τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀφοῦ τὸ πάντα εἶναι θαύματα, ἄρα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνήθως καλοῦμεν θαῦμα δὲν ἐμφανίζει τὴν παρουσίαν ἢ δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἰς περισσότερον βαθμὸν ἢ αἱ συνήθεις λειτουργίαι τῆς φύσεως, δὲν πρέπει συνάμα καὶ νὰ ἀρνώμεθα τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθείας, ὅπερ ἔγκειται εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην. Τὰ πάντα εἶναι θαύματα· ἡ δημιουργία ἑνὸς ἀνθρώπου εἶναι θαῦμα οὐχὶ μικρότερον τῆς ἀναστάσεως ἑνὸς ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν.

Ὁ σπόρος, ὅστις βλαστάνει ἐν τῷ ἀγρῷ, εἶναι θαῦμα ἴσον πρὸς τὸν ἄρτον, ὅστις ἐπολλαπλασιάσθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χριστοῦ. Τὸ θαῦμα δὲν εἶναι μία ἐκδήλωσις τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, **μεγαλειτέρα** ἀπὸ τὰς συνήθεις καὶ καθημερινὰς ταύτας λειτουργίας τῆς φύσεως. Εἶναι ἁπλῶς ἐκδήλωσις **διάφορος** ἐκείνων.

Διὰ τῶν συνήθων ἐκείνων ἐκδηλώσεων ὁ Θεὸς λαλεῖ διηνεκῶς καὶ πρὸς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. «Ἐπειδὴ τὰ ἀόρατα αὐτοῦ βλέπονται φανερῶς ἀπὸ κτίσεως κόσμου, νοούμενα διὰ τῶν ποιημάτων, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ ἡ θειότης («Ρωμ. α΄. 20). Ἀλλ᾽ ἀκριβῶς διότι ἡ φύσις οὕτω λαλεῖ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ διότι ἡ λαλιὰ αὕτη ἐξακολουθεῖ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι σήμερον, ἐνδέχεται νὰ μὴ φέρῃ πάντοτε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ἐνδέχεται ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ μὴ συγκινῆται εἰς τὴν φωνὴν ταύτην τῆς φύσεως, νὰ μὴ αἰσθάνηται ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸν προσωπικῶς. Ἀλλ᾽ ἓν θαῦμα, ἐνεργούμενον ἐπὶ παρουσίᾳ ἀνθρώπων τινων καὶ ἑλκύον ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν αὐτῶν, ἀποτελεῖ μίαν ὅλως ἐξαιρετικὴν προσωπικὴν ἔκκλησιν πρὸς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἀτομικῶς. Διὰ τοῦ θαύματος ὁ Θεὸς ἀπευθύνει πρὸς τὸ ἄτομον ἓν ἰδιαίτερον ἄγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν καλεῖ νὰ προσέξῃ.

(ἀκολουθεῖ)

ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΕΝ ΥΔΑΤΙ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΑΓΙΩ

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δύο τελετὰς κατέλιπεν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς στρατευομένην Ἐκκλησίαν: Τὸ ***βάπτισμα*** καὶ τὸ ***Κυριακὸν δεῖπνον.*** Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν αἱ τελεταὶ αὗται ἐτελοῦντο μὲ τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην καὶ ἁπλότητα, τὴν ὁποίαν βλέπομεν ἀκτινοβολοῦσαν εἰς τὰς σελίδας τῆς Καινῆς Διαθήκης· ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ ἀφέλεια ἐκείνη καὶ ἁπλότης ἐξέλιπε, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἔχων φύσει τὴν ἀδυναμίαν νὰ ἕλκηται πρὸς τὸ ὁρατὸν καὶ ψηλαφητόν, ἤρξατο ἀποδίδων ***δύναμιν ὑπερφυσικὴν εἰς τὰς τελετὰς ταύτας,*** καὶ ταχέως ὁ τύπος κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ Πνεύματος, ἠκολούθησε δὲ καὶ ***ἐπεξεργασία τοῦ τύπου,*** ἐξ ἧς προέκυψαν καὶ διαφοραὶ μεταξὺ Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, καθ᾽ ὅσον ἑκάστη προσηλοῦτο εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς ἀντίληψιν καὶ ἐκτέλεσιν.

Τοιοῦτό τι συνέβη σχετικῶς πρὸς τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος· μετὰ πάροδον τόσων αἰώνων οἱ Χριστιανοὶ εἶναι

τελοῦσιν ἀπ' ἀλλήλων ἀπεξενωμένοι, καθ' ὅσον εἶναι οὕτως ἢ ἄλλως ἐν τῷ ὕδατι βεβαπτισμένοι· ἰσχυρισμοὶ δὲ ἀβάσιμοι καὶ ἀλλόκοτοι ἐπιμόνως ἐπαναλαμβάνονται καὶ πολλαπλασιάζονται, ἐπιτείνοντες τήν τε προσκόλλησιν εἰς τὸν ἰδιαίτερον τρόπον καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἀντίληψιν τοῦ ἐν ὕδατι βαπτίσματος, ὡς καὶ τὴν ἀπ' ἄλλων Χριστιανῶν ἀποξένωσιν.

1) Ἐν πρώτοις, θόρυβος πολύς, ἐγείρεται παρὰ πολλῶν, σχετικῶς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως *βαπτίζω* καὶ *βάπτισμα*, ἰσχυριζομένων ὅτι αἱ λέξεις αὗται δηλοῦσι τὸ *βυθίζεσθαι* ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅτι κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι βάπτισμα τὸ ἄλλως πως γινόμενον εἰ μὴ διὰ ***καταδύσεως*** τοῦ βαπτιζομένου ἐντὸς τοῦ ὕδατος, οὕτως ὥστε τοῦτο νὰ καλύψῃ αὐτὸν ὁλοτελῶς καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν· διὰ τοῦτο καὶ πολὺ ἐνωρὶς εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐκτίσθησαν ***βαπτιστήρια***, ἤτοι ἰδιαίτεραι δεξαμεναὶ περιέχουσαι ἀρκοῦν ὕδωρ πρὸς τὴν τοιαύτην καταβύθισιν, καὶ σήμερον δὲ οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἀναζητοῦσι βάθος ὕδατος, οἷον λίμνην τινὰ ἢ ποταμὸν ἢ καταφεύγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀδιαφοροῦντες ὅτι τοῦτο ὡς ἁλμυρὸν δὲν εἶναι ἴσως τὸ «καθαρὸν ὕδωρ», εἰς ὃ πρέπει νὰ ᾖ λελουμένον τὸ σῶμα, ὡς θὰ ἐδικαιοῦντο ἕτεροι νὰ δισχυρισθῶσιν.

Ἀλλὰ τί λέγει ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡ γλῶσσα τῶν Γραφῶν καὶ συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς τῶν Γραφῶν; Ἰδοὺ ἐπὶ παραδείγματι: ἀναγινώσκομεν ἐν Ματθ. ιε'. 5 ὅτι οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Γραμματεῖς παρεπονοῦντο κατὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου ὅτι μὲ χεῖρας ἀνίπτους ἔτρωγον τὸν ἄρτον· ἐν δὲ Λουκ. ια'. 38 ἀναγινώσκομεν (ἐν τῷ ἀρχετύπῳ): «ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι (ὁ Κύριος) ***οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη*** πρὸ τοῦ ἀρίστου», τὸ ὁποῖον ὀρθῶς μετεφράσθη: «ὅτι ***δὲν ἐνίφθη πρῶτον*** πρὸ τοῦ γεύματος»· διότι εἶναι φανερὸν ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις πρόκειται περὶ τοῦ τρώγειν μὲ χεῖρας ἀνίπτους· ἀλλ' ὁ Λουκᾶς, ἀντὶ νὰ γράψῃ «οὐ πρῶτον ἐνίψατο τὰς χεῖρας», γράφει (ὅπερ δι' αὐτὸν ἰσοδύναμον) «οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη». Ὁμοίως ἐν Μάρκ. ζ'. 3, 4 ἀναγινώσκομεν ὅτι οἱ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι «ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ***ἐὰν μὴ βαπτίσωνται*** οὐκ ἐσθίουσι», ὅπερ ὀρθῶς μετεφράσθη «καὶ ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ***ἐὰν δὲν νιφθῶσι***, δὲν τρώγουσι». Τί ἄλλο δηλοῦσι τὰ δύο ταῦτα χωρία, εἰ μὴ ὅτι τὸ *βάπτισμα* δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην τὸ *βυθίζομαι*, ἀλλὰ καὶ τὸ ***νίπτομαι*** ἁπλῶς; Τί δὲ δύναται νὰ σημαίνῃ ἡ λέξις *βαπτισμός*, εἰ μὴ τὸ «***πλύσιμον***» (ὡς ἐπὶ ποτηρίων καὶ σκευῶν ἢ τὸ *ῥάντισμα* ὡς ἐπὶ ξεστῶν καὶ κλινῶν); Μάρκ. αὐτόθι. Οὐδαμοῦ δὲ τοῦ ἱεροῦ κειμένου ἀναφέρεται, οὐδὲ νύξις ὑπάρχει, ὅτι κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἢ τῶν Χριστιανῶν φροντὶς νὰ εὑρεθῇ ἐπαρκὴς ποσότης ὕδατος, ὥστε νὰ βυθίζωνται ἐντὸς αὐτοῦ οἱ βαπτιζόμενοι, οὔτε ἀναζήτησις λίμνης ἢ ποταμοῦ ἀναφέρεται, οὔτε εἰς τὴν θάλασσαν παραπέμπονται οἱ μέλλοντες νὰ βαπτισθῶσιν οὔτε ἀναζητεῖται κάδος εὐρύχωρος καὶ βαθὺς πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπόν. Ἐὰν δὲ λέγηται περὶ τοῦ Ἰωάννου ὅτι «ἦν βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ» (Ἰω. γ'. 23), δέον νὰ ση-

μειωθῇ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο εὑρίσκετο ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Σαμαρείας πολὺ **μακρὰν** τοῦ Ἰορδάνου, ὥστε τὸ «ὕδατι πολλὰ» δὲν ἐννοεῖ ***βάθος*** ὕδατος, διότι οὔτε **ποταμὸς** ὑπάρχει ἐκεῖ οὔτε λίμνη, ἀλλ' ἐννοεῖ ***πηγὰς ὑδάτων πολλάς***, ὥστε ὑπῆρ**χεν ἀρκετὴ** ***ἔκτασις*** ὕδατος, ὅπως βαπτίζωνται ***συγχρόνως πολλοὶ*** ***ὁμοῦ***, ἐπειδή, **ὡς** γνωστόν, **πλήθη** προσήρχοντο πρὸς **τὸν** Βαπτιστήν.

Πῶς δὲ θὰ ἦτο δυνατὸν τὸ διὰ καταβυθίσεως βάπτισμα προκειμένου περὶ **τῶν ἐν** Ἱεροσολύμοις τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπιστραφεισῶν ***τρισχιλίων ψυχῶν*** **καὶ** τῶν μετά τινας ἡμέρας προστεθέντων ὑπερδισχιλίων ἀνδρῶν; (Πράξ. β' 41, δ' 4). Ποῦ θὰ εὑρίσκοντο δεξαμεναὶ ὑδάτων ἐπαρκεῖς διὰ τὴν καταβύθισιν **ἐν** μιᾷ ἡμέρᾳ τοσούτου πλήθους; καὶ πῶς θὰ ἐπέτρεπον οἱ λοιποὶ Ἱεροσολυμῖται **τοιαύτην** σπατάλην ὕδατος πανταχοῦ μὲν πολυτίμου, ἔτι δὲ πολυτιμοτέρου εἰς **τὴν ἄνυδρον** ἐκείνην πόλιν; Οὐ μόνον τὸ ***βαπτίζω***, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ***βάπτω*** δύναται **νὰ** σημαίνῃ «***ῥαντίζω***», ὡς λέγεται ἐν τῷ Δανιὴλ (δ'. 30, κατὰ τὸ λεκτικὸν **τῶν** Ἑβδομήκοντα) «ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτου ***ἐβάφη***» (ἐπὶ **τοῦ** Ναβουχοδονόσορος).

Πάντα ταῦτα πείθουσι τὸν μὴ κατεχόμενον ὑπὸ πείσμονος ἀντιλήψεως ὅτι ***βάπτισμα ἐν ὕδατι*** εἶναι οὐ μόνον τὸ τοῦ ***βυθιζομένου*** εἰς τὸ ὕδωρ, **ἀλλὰ καὶ τὸ** τοῦ δεχομένου ἁπλὴν ***ἐπίχυσιν*** τοῦ ὕδατος (ὡς περίπου παρίσταται συνήθως **ἐν** εἰκόνι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου), ἢ καὶ ἁπλῶς ***ῥαντιζομένων*** δι' ὕδατος, ἀρκεῖ νὰ γίνηται τοῦτο εἰς τὸ τρισάγιον ὄνομα τοῦ Πα**τρὸς** καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

2) Μέγας θόρυβος ἐγείρεται ὑπό τινων ἐπ' ἴσης ἐν σχέσει πρὸς τὴν ***ἡλικίαν τοῦ βαπτιζομένου***. Οὗτοι ***ἀποκλείουσι τοῦ βαπτίσματος τὰ ἀνήλικα τέκνα τῶν πιστῶν***, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ ἐν ὕδατι βάπτισμα πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ **μετὰ** τὴν κατήχησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐκ μέρους αὐτοῦ ὁμολογίαν **ἀτομικῆς πίστεως** εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Στηρίζουσι δὲ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον **εἰς τὸ ῥητὸν** Μάρκ. ιϛ' 16: «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται», ὅπερ λαμβάνεται ὡς δηλοῦν τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν δύο πράξεων, ὡς εἰ ἔλεγεν «ὁ πιστεύσας **πρῶτον** καὶ κατόπιν βαπτισθεὶς σωθήσεται· ἀλλ' ὁ βαπτισθεὶς πρῶτον **καὶ** εἶτα πιστεύσας κατακριθήσεται»! Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὸ παράδειγμα τοῦ μάρτυρος Πορφυρίου, ὅστις ἦτο ἠθοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα καί ποτε παρίστανεν **ἐπὶ τῆς** σκηνῆς ἐμπαικτικῶς **τὰ** τοῦ Χριστιανισμοῦ, **καὶ** ἐκεῖ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐβα**πτίσθη** ὑπό τινος ἄλλου ἠθοποιοῦ κατὰ μίμησιν τῶν Χριστιανῶν· ἀλλ' ὅτε μὲ **τὴν προσποίητον** ἐκείνην σοβαρότητα ὁ βαπτίζων αὐτὸν εἶπεν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ **Πατρὸς** καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», οἱ λόγοι ἐνεποίησαν τοιαύτην **ἐντύπωσιν** εἰς **τὸν** οὕτως ἐμπαικτικῶς βαπτιζόμενον, ὥστε ἐπεστράφη ἡ ψυχή του **καὶ** διεκήρυξεν ἑαυτὸν Χριστιανόν, ὑπέστη δὲ μετ' ὀλίγον θάνατον **μαρτυρικόν**. **Ἡ** ψυχὴ αὕτη θὰ κατακριθῇ, διότι μετὰ τὸ ἐν ὕδατι βάπτισμα, ἔστω καὶ ἐμπαι**κτικῶς** γενόμενον, ἐπίστευσε καὶ οὐχὶ πρὸ αὐτοῦ; Εἶναι ποτὲ δυνατὸν Χριστια-

νικὴ συνείδησις νὰ δίδῃ τοιαύτην ἀπόλυτον σημασίαν χρονολογικῆς προτεραιότητος εἰς τὴν φράσιν «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθείς» ;

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθῇ ὅτι ἡ περικοπὴ Μάρκ. ιϛ´ 9—20, ἐντὸς τῆς ὁποίας περιέχεται τὸ «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθείς», ὡς καὶ τὰ ἐδάφια Πράξ. η´ 36—88, ἐν οἷς ἀναφέρεται ἡ ἐρώτησις τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Εὐνούχου ἡ ἀπόκρισις, **δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ἀρχαιότερα τῶν χειρογράφων**, ἤτοι τὸ Σιναϊτικόν, τὸ Βατικανόν, τὸ Ἀλεξανδρεωτικὸν καὶ τὸ Ἐφραϊμικόν· διὰ τοῦτο καὶ **ἀφαιροῦνται ἐκ τῶν ἐξηκριβωμένων ἐκδόσεων**, οὔτε εἶναι ἀσφαλὲς νὰ στηρίζηται ἐπ᾿ αὐτῶν ὁ Χριστιανός, ἵνα μορφώσῃ δόγμα.

Εἶναι κατάδηλον βεβαίως ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ **ἐβαπτίζοντο ἐνήλικες**· διότι δὲν ὑπῆρχον Χριστιανικαὶ οἰκογένειαι. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι τρία παραδείγματα, ἐν οἷς βλέπομεν **οἰκογενείας προσερχομένας εἰς τὸ βάπτισμα**· ὁ δὲ μετὰ προσοχῆς καὶ ἀβιάστως ἀναγινώσκων βλέπει ὅτι, εἰ καὶ δὲν ἀναφέρονται ρητῶς, **ὑπονοοῦνται ὅμως τὰ τέκνα** ὡς βαπτισθέντα καὶ αὐτά.

Πρῶτον. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐπιστροφῆς τῆς **Λυδίας** (Πράξ. ιϛ´ 15) ἀναγινώσκομεν: «ὡς δὲ ἐβαπτίσθη **καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς**, παρεκάλεσε λέγουσα· εἰ κεκρίκατέ **με πιστὴν** τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε». Ἐὰν ἡ οἰκογένεια αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνηλίκων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἀτομικῶς ἐπίστευσαν καὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν, δὲν ἠδύνατο ἡ μήτηρ τῆς οἰκογενείας νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς ἄλλους τῆς πίστεως καὶ νὰ παραστήσῃ **μόνον ἑαυτὴν «πιστὴν** τῷ Κυρίῳ», ἀλλὰ θὰ ἔλεγεν «Εἰ κεκρίκατε **ἡμᾶς πιστοὺς** τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν μείνατε». Τὸ ὅτι περιορίζει τὴν πίστιν της εἰς τὸ ἄτομόν της φανερώνει ὅτι ὁ οἶκός της ἀπετελεῖτο ἐκ **μικρῶν τέκνων**. τὰ ὁποῖα αὐτὴ **ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Κύριον διὰ τοῦ βαπτίσματος** καὶ εἰσήγαγεν οὕτως αὐτὰ εἰς τὸν κύκλον τῶν μέσων τῆς χάριτος, οἱονεὶ εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ Χριστοῦ.

Δεύτερον. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἐν Φιλίπποις **δεσμοφύλακος** (Πράξ. ιϛ´ 33, 34) ἀναγινώσκομεν: «Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου σὺν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς **καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες** παραχρῆμα· ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ **πεπιστευκὼς** τῷ Θεῷ». Ἐνταῦθα πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἔγεινεν ἡ βάπτισις αὕτη. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐνήργησεν ὡς θὰ ἐνήργει πᾶς καλὸς οἰκογενειάρχης· συνήγαγε δηλαδὴ ὅλην τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ἤδη ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἀφυπνισθεῖσαν καὶ περίτρομον, καὶ ἤκουσε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου μετὰ πάντων αὐτῶν· καὶ ἐβαπτίσθησαν μὲν πάντες, ἀλλ᾿ ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς προσέχει νὰ ἀναφέρῃ **αὐτοῦ μόνον τὴν πίστιν**, λέγων: «ἠγαλλιάσατο πανοικὶ **πεπιστευκὼς** τῷ Θεῷ». Ἡ ὅλη οἰκογένεια ἔλαβε μέρος εἰς τὴν εὐφροσύνην τοῦ πατρός, ὅστις ἐκ βεβαίου θανάτου κατὰ τρόπον τόσον θαυμαστὸν ἐσώθη καὶ τόσον εὐτυχὴς κατέστη, εὑρὼν τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν Σωτῆρά του· ἀλλ᾿ ὁ Λουκᾶς **μόνον αὐτοῦ τὴν πίστιν** ἀναφέρει, καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐκ τῶν οἰκείων του.

Τρίτον. Ἀναφέρεται ὁ ***οἶκος τοῦ Στεφανᾶ*** ὡς βαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Παύλου (Α.' Κορ. α' 16). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ὑπάρχουσι λεπτομέρειαι, αἵτινες νὰ ὁδηγήσωσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ μόνον τοῦτο ὅτι ἀναφέρεται πάλιν ***ὁλόκληρος οἰκογένεια*** βαπτιζομένη.

Ἀλλὰ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε ἐκ τοῦ γενομένου ἤχου ὡς ἀνέμου βιαίως φερομένου «συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη», δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι μεταξὺ τοῦ πλήθους ἦσαν καὶ πάμπολλα ἀνήλικα παιδάρια, τὰ ὁποῖα πρῶτα τρέχουσιν εἰς πᾶν ὅ,τι θορυβῶδες καὶ περίεργον ἢ ἀσύνηθες. Πρὸς τοιοῦτον πλῆθος κηρύττων ὁ Πέτρος, ἐν ᾧ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς δυναμένους νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὸν, βεβαιοῖ συγχρόνως ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ περιελάμβανεν οὐ μόνον αὐτοὺς ***ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν***, τὰ ὁποῖα ἔβλεπεν ἐκεῖ παρόντα: «Ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν», καὶ προϊὼν ὁ ἱερὸς ἱστορικὸς λέγει: «οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι» (Πράξ. β' 38-41), τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι μεταξὺ τῶν βαπτισθέντων ὑπῆρχον ἄτομα ἐξ ἑκατέρου φύλου καὶ ἐκ πάσης ἡλικίας· διότι ὁμολογουμένως αὕτη εἶναι ἡ σημασία τῆς λέξεως ***ψυχαί***· ὡς ὅταν ὁ Λουκᾶς λέγει (Πράξ. κζ' 37) «ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ». Ἡ ἑρμηνεία, ἣν οἱ Βαπτισταὶ δίδουσιν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Πέτρος λέγων «καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν», ἠννόει τοὺς «ἀπογόνους» αὐτῶν, εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα, ὅπερ ἐγίνετο πάντοτε μὲ τὴν ζωηρὰν ἐλπίδα ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔμελλε πολὺ ταχέως νὰ ἐπανέλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ (πρβλ. Πράξ. γ' 20).

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι ἐκ τῶν ξένων, ὅστις ἤθελε νὰ μετέχῃ τῶν θρησκευτικῶν προνομίων τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπεβάλλετο νὰ ***περιτμηθῇ*** οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ***πᾶν ἄρρεν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ*** (Ἐξόδ. ιβ' 48). Δύναται λοιπὸν εὐλόγως νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς οἰκογενειακῆς προσελεύσεως εἰς τὸν Χριστιανισμὸν στηριζόμενοι οἱ ἀπόστολοι ἐβάπτισαν οἰκογενείας ὅλας· τοῦτο δὲ ἔτι μᾶλλον βεβαιοῦται ἐκ τοῦ ὅτι δὶς τοὐλάχιστον ἀναφέρεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὁ οἶκος ὡς περιλαμβανόμενος εἰς τὰς εὐλογίας, αἵτινες παρέχονται εἰς τὸν οἰκογενειάρχην. Οὕτως ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἐν Φιλίπποις δεσμοφύλακος ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀποστόλου ἦτο: «Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου» (Πράξ ιϛ' 31)· καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Κορνηλίου: «Μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου» (Πράξ. ια' 13, 14)· ἐν δὲ τῇ Α.' πρὸς Κορινθίους ζ' 14 βλέπομεν ὅτι καὶ μόνον ὁ ἕτερος τῶν συζύγων ἂν ἐπιστραφῇ εἰς τὸν Κύριον, καὶ τὸ ἄλλο μέλος τῆς συζυγικῆς ἑστίας προσλαμβάνει εὐλογίαν τινά, καὶ τὰ τέκνα τῆς τοιαύτης οἰκογενείας καλοῦνται ***ἅγια***: «Ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἡγιάσθη διὰ τῆς (πιστῆς) γυναικός, καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἡγιάσθη διὰ τοῦ (πιστοῦ) ἀνδρός· ἐπειδὴ ***ἄλλως τὰ τέκνα σας ἤθελον εἶσθαι ἀκάθαρτα, ἀλλὰ τώρα εἶναι ἅγια***». Πόσῳ δὲ μᾶλλον ὅταν ἀμφότεροι οἱ

σύζυγοι εἶναι πιστοί! Οὐδόλως λοιπὸν θαυμαστὸν ὅτι ὁ ἀπόστολος· οὕτω πως ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ [illegible] εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῶν πνευματικῶν Του εὐλογιῶν τὰ τέκνα τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευόντων, προέβη εἰς βάπτισιν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν οἰκογενειῶν. Καὶ οὗτοι δὲ οἱ Βαπτισταί, οἱ ἀποκηρύττοντες τὸ βάπτισμα τῶν ἀνηλίκων, ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ πράξωσί τι ὑπὲρ τῶν ἀνηλίκων τέκνων τῶν βεβαπτισμένων μελῶν, καὶ ἐπενόησαν ἰδιαιτέραν τινὰ τελετήν, ἣν ὠνόμασαν «Καθιέρωσιν τῶν παιδίων» (Dedication of children), εἰ καὶ τοιαύτη τελετή, πλὴν τοῦ βαπτίσματος, οὐδαμοῦ τῶν Γραφῶν ἀπαντᾷ.

(ἕπεται συνέχεια) *Σ. Π. Μόσχου*

ΠΩΣ ΘΑ ΑΠΟΦΥΓΩΜΕΝ ΤΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ἡ τελευταία ἔκκλησις τοῦ Προέδρου Οὐΐλσωνος.

Εἰς τὰς ἀμφιβόλους καὶ ἀγωνιώδεις ταύτας ἡμέρας, ὅτε ὁ κόσμος εὑρίσκεται ἐν ἀναβρασμῷ καὶ ὁλόγυρά μας ὁ ὁρίζων φαίνεται [illegible] ἀπὸ νέφη, προμηνύοντα πολυειδεῖς κινδύνους, εἶναι καθῆκον [illegible] νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰ πέριξ μας, καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ προσδιορίσωμεν τὰ αἴτια τῶν δεινῶν καὶ τὰ καταλληλότερα μέσα θεραπείας αὐτῶν.

Ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχῃ κάποιος σοβαρὸς λόγος διὰ τὴν παγκόσμιον ἀνησυχίαν καὶ σύγχυσιν. Ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν θὰ τὸν ἀνεύρωμεν εἰς ἐπιπολαίαν πολιτικὴν κίνησιν, οὐδ᾽ εἰς οἰκονομικὰ σφάλματα. Πιθανώτατα κεῖται βαθύτερον, εἰς τὰς πηγὰς τῆς πνεματικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ ὁδηγεῖ πρὸς Ἐπανάστασιν. Ἴσως μάλιστα ἐὰν λάβωμεν τὸ παράδειγμα τῆς Ρωσσικῆς Ἐπαναστάσεως — τῆς μεγίστης τῶν ἐπαναστάσεων τῆς ἐποχῆς μας — θὰ ἀρυσθῶμεν πλεῖστα μαθήματα, ὅπως ὁδηγηθῶμεν εἰς ἀκριβῆ [illegible] τῶν κρισίμων καταστάσεων καὶ περιστάσεων τῆς σήμερον.

Τί προυκάλεσε τὴν Ρωσσικὴν Ἐπανάστασιν; Ἡ [illegible] ἀπάντησις εἶναι ὅτι ἡ Ρωσσικὴ Ἐπανάστασις ὑπῆρξε τὸ προϊὸν ὁλοκλήρου κανονικοῦ συστήματος. Πράγματι αὕτη δὲν ὑπῆρξεν αἰφνίδιόν τι γεγονός. [illegible] ἐπὶ γενεὰς ὁλοκλήρους. Ὠφείλετο δὲ εἰς τὴν συστηματικὴν στέρησιν τῆς μεγάλης μάζης τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ παντὸς δικαιώματος καὶ προνομίου, ὅπερ πᾶς ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ διὰ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν εὐτυχής. Ἡ ζωὴ τῆς μεγάλης μάζης τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ δὲν παρεῖχεν εὐκαιρίας ἀναπτύξεως, ἀλλὰ περιωρίζετο ἐντὸς φραγμῶν, κατὰ τῶν ὁποίων προσέκρουον διαρκῶς αἱ πνευματικαί των δυνάμεις, αἵτινες ἐκ τῶν συγκρούσεων τούτων ὀπισθοδρόμουν συντετριμμέναι καὶ ἀποθαρρυμέναι. Μόνον εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς

Ρωσσίας ἐπετρέπετο ἡ ἐξασφάλισις τῶν δικαιωμάτων των ἢ ἀκόμη καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν μέσων τῆς ὑλικῆς προόδου.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐποχῆς μας, ὅτι κατὰ τῆς «κεφαλαιοκρατίας» κυρίως διηύθυναν οἱ Ρῶσσοι ἐπαναστάται τὸν ἀγῶνά των. Ἡ κεφαλαιοκρατία ἦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία τοὺς ἔκαμνε νὰ «βλέπουν τὰ πάντα κόκκινα». Καὶ ἐναντίον τῆς κεφαλαιοκρατίας, ὑπὸ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, διατυποῦσιν αἱ ἁπανταχοῦ δυσηρεστημέναι τάξεις τὸ κατηγορητήριόν των.

Ὑπάρχουν σοβαροὶ καὶ καλῶς πληροφορημένοι ἄνθρωποι καθ᾽ ὅλον τὸν κόσμον οἵτινες πιστεύουσιν, ὡς φαίνεται ἀρκετὰ εὐλόγως, ὅτι ἡ ἀφῃρημένη ἔννοια, τὸ σύστημα, ὅπερ καλοῦμεν κεφαλαιοκρατίαν, εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν βιομηχανικὴν στήριξιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Καὶ ὅμως πᾶς τις ἔχων πεφωτισμένην γνῶσιν τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων δὲν δύναται ἢ νὰ γνωρίζῃ ὅτι μεγάλαι καὶ τόσον εὐρείας ἐκτάσεως ἀντιδράσεις, ὡς ἐκείνη ἥτις ἀδιαφιλονεικήτως ἤδη ἐκδηλοῦται κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας, δὲν ἐπέρχονται ἄνευ αἰτίας τινὸς ἢ προκλήσεως· πρωτοῦ δὲ προχωρήσωμεν εἰς στάσιν ἀδιαλλάκτου ἐχθρότητος πρὸς τὴν ἀντίδρασιν ταύτην τῆς ἐποχῆς μας, πρέπει νὰ θέσωμεν εἰς ἑαυτοὺς εἰλικρινῶς τὸ ἐρώτημα· «Εἶναι τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα ἄμεμπτον;» ἤ, ὅπερ τὸ αὐτὸ μὲ ἄλλας λέξεις, «Ἔχουσιν οἱ κεφαλαιοκρᾶται γενικῶς χρησιμοποιήσει τὴν δύναμίν των πρὸς ὄφελος τῶν χωρῶν, εἰς ἃς ἀπασχολεῖται τὸ κεφάλαιόν των, καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῶν ὁμοίων των;»

Δὲν εἶναι τοὐναντίον γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι οἱ κεφαλαιοκρᾶται πολλάκις ἐφάνησαν ὡσεὶ θεωροῦντες τοὺς ἀνθρώπους, εἰς οὓς παρεῖχον ἐργασίαν, ὡς ἁπλᾶ ὄργανα κέρδους, τῶν ὁποίων τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις ἐδικαιοῦντο νομίμως νὰ ἐκμεταλλεύωνται μὲ τὴν ἐλαχίστην δυνατὴν δι᾽ ἑαυτοὺς δαπάνην εἴτε εἰς χρῆμα, εἴτε εἰς συμπάθειαν; Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ ἐξαίρετοι ἄνθρωποι, ὁρμώμενοι ἐκ τῶν εὐγενεστέρων ἀρχῶν εἰς πάντα τὰ στάδια τῆς ζωῆς των, ἐφάνησαν ἐν τούτοις πρεσβεύοντες ὅτι ἡ γενναιοφροσύνη καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς δὲν εἶναι μεταξὺ τῶν ἐπιτακτικῶν ἐντολῶν τῆς συνειδήσεως, ὅταν πρόκειται περὶ διαχειρήσεως Τραπέζης ἢ περὶ ἀναπτύξεως βιομηχανικῆς ἢ ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως;

Καὶ ἐὰν τὰ τοιαῦτα κατὰ τῆς ὑψηλῆς ἠθικῆς καὶ τῆς εἰλικρινοῦς τῶν πολιτῶν ἀλληλεγγύης ἀδικήματα ἐγένοντο πολλάκις αἰσθητά, δικαιούμεθα νὰ ἐπιρρίψωμεν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν σημερινὴν δυσαρέσκειαν καὶ ἀναβρασμὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐξηγέρθησαν ἐναντίον τῶν ἀδικημάτων τούτων;

Δὲν ἔπρεπε μᾶλλον ν᾽ ἀναζητήσωμεν τὸν τρόπον τῆς ἄρσεως τῶν τοιούτων ἀδικημάτων καὶ νὰ καταστήσωμεν τὸν βίον καθαρὸν καὶ βιώσιμον διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ζήσωσιν ἐντίμως καὶ εὐθέως;

Ἡ ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας ἐξησφαλίσθη καθ᾽ ἅπαντα τὸν κόσμον. Δὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν πλέον μήπως κατὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὑπερισχύσῃ ποτὲ κανὲν παράφρον σχέδιον, ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διενοήθησαν οἱ θρασεῖς καὶ ἀμαθεῖς Χοεντζόλλερν καὶ οἱ σύμβουλοί των. Ἀλλ᾽ ἡ λαϊκὴ κυριαρχία δὲν ἔχει ἀκόμη

ἐξασφαλίσει τὸν κόσμον ἀπὸ παραλόγους ἐπαναστάσεις. Τὸ ὑπέρτατον τοῦτο καθῆκον, ἐκ τοῦ ὁποίου κρέμαται αὐτὴ αὕτη ἡ σωτηρία τοῦ πολιτισμοῦ, ἀντικρύζει ἤδη ἔμμονον καὶ ἐπιτακτικὸν πᾶσα λαοκρατία. Καὶ δὲν ὑπάρχει ὑπεκφυγή, ἐκτὸς ἐὰν πᾶν ὅ,τι οἰκοδομήσαμεν μέχρι τοῦδε πρόκειται νὰ καταρρεύσῃ πέριξ ἡμῶν εἰς ἐρείπια.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ὡς ἡ μεγίστη τῶν λαοκρατιῶν, ὀφείλει νὰ ἀποδυθῇ πρώτη εἰς τὸ καθῆκον τοῦτο.

Ὁ δρόμος, ὁ ὁδηγῶν μακρὰν τῶν ἐπαναστάσεων, διαγράφεται καθαρά· διότι ὁρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ζῶντος ἐν ὠργανωμένῃ κοινωνίᾳ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μελετήσωμεν μετ᾿ ἄκρας προσοχῆς καὶ εἰλικρινείας τὴν ἀκριβῆ φύσιν τοῦ καθήκοντος τούτου καὶ τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχῆ αὐτοῦ ἐπιτέλεσιν.

Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὠργανωμένης κοινωνίας ὑπαγορεύει τὴν διατήρησιν, ἐπὶ παντὸς πεδίου δράσεως, τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἁγνοτέρων ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐθύτητος. Καὶ ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν κρίσιν τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος νὰ μὴ περιορισθῶμεν εἰς τυπικὴν ἢ στενὴν ἀντίληψιν τῆς δικαιοσύνης. Δικαιοσύνη διὰ τὸν νομικὸν σημαίνει, γενικῶς εἰπεῖν, τὴν ταχεῖαν, ἀκριβοδικαίαν καὶ ἐλευθέραν ἐφαρμογὴν ἀμερολήπτων κανόνων. Ἀλλ᾿ ἡμεῖς ἀποκαλοῦμεν τὸν πολιτισμόν μας Χριστιανικόν· καὶ ἡ Χριστιανικὴ ἀντίληψις περὶ δικαιοσύνης πρέπει νὰ ἵσταται ἀκόμη ὑψηλότερον. Πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ καὶ συμπάθειαν, καὶ προθυμίαν πρὸς συνδρομήν, καὶ ἀπάρνησιν τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος χάριν προαγωγῆς τῆς εὐημερίας, τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ πλησίον ὡς καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας. Τοιαύτην δικαιοσύνην τυφλῶς ψηλαφεῖ νὰ εὕρῃ ὁ αἰών μας διὰ τῆς ἀντιδράσεώς του ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ θεωρεῖ ὡς ὑπέρμετρον ἰδιοτέλειαν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος.

Ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος εἶναι τοῦτο: ὅτι ὁ πολιτισμός μας δὲν δύναται νὰ ἐπιζήσῃ ὑλικῶς ἐὰν δὲν ἀπολυτρωθῇ πνευματικῶς. Δύναται δὲ νὰ σωθῇ μόνον ἐὰν ἐμποτισθῇ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποκτήσῃ ἐλευθερίαν καὶ εὐτυχίαν διὰ τῶν ἔργων, ἅτινα πηγάζουν ἐκ τοῦ πνεύματος τούτου. Μόνον οὕτω δυνατὸν νὰ ἐκδιώξωμεν τὰς δυσαρεσκείας καὶ νὰ διαλύσωμεν τὰ νέφη τὰ σκοτίζοντα τὸν δρόμον μας.

Ἰδοὺ τὸ μέγα σάλπισμα πρὸς τὰς Ἐκκλησίας μας, πρὸς τὰς πολιτικάς μας ὀργανώσεις, πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους μας, πρὸς πάντα ὅστις φοβεῖται τὸν Θεὸν ἢ ἀγαπᾷ τὴν Πατρίδα του.

Ἂς συνεργασθῶμεν πάντες μὲ ζῆλον ὅπως ἐπισπεύσωμεν τὴν ἀνατολὴν τῆς νέας ταύτης ἐποχῆς.

Woodrow Wilson

Η ΕΡΗΜΟΝΗΣΟΣ

ἤ

Τὸ καταφύγιον τῶν στασιαστῶν.

Διήγημα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ.

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Ἀναφαίνεται ἡ ἐρημόνησος.

Εὐχάριστον εἶναι νὰ στρέψωμεν τώρα τὸ βλέμμα δι' ὀλίγον ἀπὸ τὰς μαύρας πράξεις κακῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν μίαν ἀθῴαν νηπιότητα.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ πλοῖον «Βάουντυ», καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς μίαν παχεῖαν μαύρην σφαῖραν, ἡ ὁποία κυλίεται ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου καὶ δεικνύει φανερὰν τάσιν νὰ κυλισθῇ πρὸς τὸ περίφραγμα τῆς πλευρᾶς, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ πλοῖον ἐλαφρῶς κλίνει ὠθούμενον ὑπὸ τῆς αὔρας. Ἡ μελαψὴ αὕτη σφαῖρα εἶναι ἡ Σάλλυ, τὸ Ταχιτανὸν κοριτσάκι.

Ἂν καὶ μελαψόν, τὸ πρόσωπον τῆς Σάλλυ εἶναι πολὺ εὔμορφον, μὲ τὰ κανονικὰ χαρακτηριστικά, τοὺς ὡραίους μικροὺς καὶ λευκοὺς ὀδόντας, καὶ τοὺς λαμπροὺς καὶ μεγάλους μαύρους ὀφθαλμούς, διὰ νὰ μὴ εἴπωμέν τι περὶ τῆς ἀφθόνου κόμης καὶ τῆς εὐθύμου καὶ γλυκείας καὶ ἀφελοῦς αὐτῆς ἐκφράσεως.

Δὲν ἠξεύρομεν πόσον μηνῶν εἶναι τὸ κοριτσάκι αὐτό, ἀλλὰ μόλις δύναται νὰ βαδίζῃ, καὶ βαδίζει ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ξηρὰν μὲ ἀβεβαιότητα, ὡσὰν ἄνθρωπος μεθυσμένος· καὶ βεβαίως ἡ κίνησις τοῦ πλοίου κάμνει τὸ κακὸν τοῦτο χειρότερον. Ἡ μεγίστη εὐχαρίστησις τῆς Σάλλυ εἶναι νὰ κυλίεται. Ἀδιάφορον ποῖον μέρος τοῦ πλοίου θὰ ἐκλέξῃ διὰ τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην —τοὺς παρὰ τὸ περίφραγμα αὔλακας, τὸ κέντρον τοῦ καταστρώματος, ἢ τὴν πρῷραν— ἐξαπλοῦται ἀμέσως κατὰ γῆς διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἕνα καλὸ κύλισμα. Ἂν τὸ μέρος δὲν ἦναι καθαρόν, αὐτὴ μὲ τὸ κύλισμά της τὸ καθαρίζει· ἂν πάλιν ἦναι καθαρόν, κυλιομένη τὸ κάμνει ἀκάθαρτον. Τοῦτο εἰς μίαν μητέρα Εὐρωπαίαν βεβαίως θὰ ἐφαίνετο κακὴ συνήθεια· ἀλλὰ ἡ μητέρα τῆς Σάλλυ ἀδιαφορεῖ ἐντελῶς· κάθεται ἐπὶ τῆς βάσεως ἑνὸς τηλεβόλου καὶ ἀσχολεῖται πλέκουσα ψάθαν. Οὔτε ἔχει ἀνάγκην νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ παιδίον της, τὸ ὁποῖον δὲν φέρει κανὲν ἔνδυμα καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην πλυσίματος. Ἡ βροχὴ ἢ ὁ ἀφρὸς τῆς θαλάσσης ἀρκεῖ νὰ τὸ καθαρίσῃ, ἐφ' ὅσον εὑρίσκεται εἰς τὸ πλοῖον· ὅταν δὲ θὰ ἦναι εἰς τὴν ξηράν, θὰ ζῇ σχεδὸν περισσότερον μέσα εἰς τὸ ὕδωρ παρὰ ἐπὶ τοῦ χώματος.

Ἡ ἡμέρα εἶναι ὡραία καὶ ἡ αὔρα τόσον ἐλαφρά, ὥστε μόλις κινεῖ εἰς μικρὰ κύματα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ, ἂν καὶ γεμίζει τὰ πανιὰ τῆς

«Βάουνιυ» καὶ τὴν ὠθεῖ ἡσύχως πρὸς τὰ ἐμπρός. Μερικοὶ τῶν στασιαστῶν κάθηνται ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα ἢ εἰς τὸ περίφραγμα· ἄλλος μὲν διορθώνει τὸ ἐπανωφόριόν του, ἄλλος δὲ πλέκει σκιάδιον ἐκ χόρτου, ἄλλοι καπνίζουν ἀφῃρημένως. Ὁ Ἰωάννης Ἄδαμς μὲ τὸν Μὰκ—Κόϋ μετροῦν διὰ τοῦ σχοινίου τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου. Ὁ Ἐδουάρδος Γιώγγ ἵσταται καὶ κυττάζει διὰ τοῦ τηλεσκοπίου κάτι, τὸ ὁποῖον φαντάζεται ὅτι βλέπει εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὁ δὲ Φλέτσερ Χριστιανὸς εἶναι κάτω εἰς τὸν θάλαμόν του μελετῶν τὸ βιβλίον τοῦ Κάρτερετ περὶ τοῦ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ Ὠκεανῷ ταξειδίου του.

Ὑπῆρχον δὲ καὶ μερικαὶ αἶγες ἐπὶ τοῦ πλοίου. Μία ἐξ αὐτῶν πολὺ ἥμερος ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ πληρώματος καὶ ἀφίνετο ἐλευθέρα νὰ περιπλανᾶται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅπου κατέστη σύντροφος τῆς Σάλλυ. Ἐκτὸς τῶν αἰγῶν ὁ Χριστιανὸς ἐφρόντισε νὰ παραλάβῃ χοιρίδια καὶ ὄρνιθας ἀπὸ τὴν Ταχίτην, ὡς καὶ φυτὰ ἀρτοκάρπου καὶ ἄλλα φυτὰ τῆς νήσου, διὰ νὰ πλουτίσῃ δι᾽ αὐτῶν τὴν νέαν του πατρίδα, ἂν ἤθελεν εὕρει τοιαύτην. Ὅλα τὰ ζῷα ἦσαν κλεισμένα εἰς κλωβία, ἐκτὸς τῆς συντρόφου τῆς Σάλλυ.

—«Πρόσεχε!» ἐφώναξεν ὁ Ἰωάννης Ἄδαμς. «Ἡ σύντροφός σου θὰ σὲ ρίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν μὲ τὰ κέρατά της, Σάλλυ, ἂν δὲν προσέξῃς».

Τῷ ὄντι ὑπῆρχε πολὺς φόβος ἑνὸς τοιούτου δυστυχήματος· διότι τὸ ἀνήσυχον παιδάκι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἀνασκαλώνῃ εἰς κάθε πρᾶγμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κατώρθωνε νὰ βλέπῃ γύρω τὴν θάλασσαν ὑπεράνω τοῦ χαμηλοῦ περιφράγματος, ἡ δὲ αἴξ ἠγάπα νὰ σηκώνεται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν της καὶ νὰ κερατίζῃ χαριτωμένα, μὲ τὴν κεφαλήν, τὴν σύντροφόν της. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἴπωμεν ὅτι μεταξὺ τῶν δύο κλιμάκων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ναῦται ἀνεβοκατέβαινον ἀπὸ τοὺς θαλάμους, καὶ τοῦ χαμηλοῦ περιφράγματος τοῦ πλοίου, ἡ Σάλλυ διέτρεχε συνεχῆ κίνδυνον. Συχνάκις οἱ ναῦται τὴν ἀφήρπασαν ἀπὸ βέβαιον θάνατον, αὐτὴ δὲ ἐθεώρει τοῦτο ὡς πρᾶγμα ἀστειότατον.

Μίαν φορὰν, ἐνῷ προσεπάθει νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὸν παιγνιώδη κερατισμὸν τῆς αἰγός, ἡ Σάλλυ ἐκυλίσθη πρὸς τὸν Ματθαῖον Κουΐνταλ, ἐμπέρδευσε τὸ ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἐνησχολεῖτο, καὶ τὸν ἔκαμε νὰ κεντήσῃ τὴν χεῖρά του μὲ τὴν σακορράφαν του· τοῦτο ἔκαμε τὸν Μὰκ—Κόϋ, ὅστις ἦτο ἐκεῖ πλησίον, νὰ γελάσῃ.

—«Πήγαινε ἀπ᾽ ἐδῶ, ἀραπάκι!» ἐφώναξεν ὁ Κουΐνταλ μὲ ὀργὴν καὶ ἔσπρωξε τὸ κοριτσάκι μὲ τὸν πόδα του, ὥστε ἐκεῖνο κυλιόμενον ἔφθασε μέχρι τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου, καὶ ἐκεῖ ἡ κεφαλή του ἐκτύπησε ἐπάνω εἰς ἕνα σίδηρον. Ἡ Σάλλυ ἤνοιξε τὸ στόμα, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ὁ Κουΐνταλ βεβαίως δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ βλάψῃ τὸ παιδάκι, ἀλλ᾽ ὅμως δὲν ἐξέφρασε τὴν λύπην του. Τοὐναντίον ἅμα εἶδεν ὅτι τὸ πάθημα τῆς Σάλλυ δὲν ἦτο πολὺ σοβαρὸν, ἤρχισε καὶ ἐκεῖνος νὰ γελᾷ μαζὺ μὲ τὸν Μὰκ—Κόϋ.

Οἱ δύο αὐτοί, Κουΐνταλ καὶ Μὰκ—Κόϋ, ἦσαν κατ᾽ ἐξοχὴν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι τῆς συντροφίας. Δὲν ᾐσθάνοντο πολλὴν συμπάθειαν διὰ τὰ ἀνθρώπινα παθήματα καὶ οὐδεμίαν διὰ τὰ παθήματα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν «Ἀραπάδες».

Ἀλλὰ κάποιος ἄλλος εἶδε τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἦτο τόσον τρυφερὰ πρὸς τοὺς ἐντοπίους, ὅσον ἡ τοῦ Κουΐνταλ ἦτο σκληρά.

—«Ἐὰν τολμήσῃς ποτὲ πάλιν νὰ φερθῇς πρὸς τὸ παιδάκι ἔτσι», εἶπεν ὁ Γιώγγ, πλησιάζων τὸν Κουΐνταλ, «θὰ σὲ κλείσω μὲ ταῖς κλωτσιαὶς εἰς τὸ κλωβὶ τῶν χοίρων».

Ὁ ὑπαξιωματικὸς Γιώγγ ἦτο ἐκ φύσεως τόσον εὐγενὴς καὶ ἤπιος, ὥστε μίαν τοιαύτην ἀπειλὴν ἐκ τοῦ στόματός του ὁ Κουΐνταλ ἐθεώρησεν ὡς προσβολήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Γιώγγ ἦτο καὶ ῥωμαλέος καὶ ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του, ἐφαίνετο δὲ προσέτι πολὺ θυμωμένος, ὁ Κουΐνταλ ἐθεώρησε προτιμώτερον νὰ σιωπήσῃ, ἂν καὶ ὁ Ἰσαὰκ Μαρτῖνος ἐκάγχασε μὲ χαιρεκακίαν, καὶ ὁ Ὀχού, εἷς τῶν ἐγχωρίων, ἐγέλα δεικνύων τοὺς λευκοὺς ὀδόντας του ἀπὸ τὸ ἓν αὐτὶ ἕως τὸ ἄλλο.

Ὁ Γιώγγ ἐσήκωσε μὲ πολλὴν τρυφερότητα τὸ κοριτσάκι, τὸ ἔφερε πρὸς τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία ἀφοῦ συντόμως καὶ ὄχι πολὺ ἐπιμελῶς ἐξήτασε τὴν πληγήν της τὴν ἐκάθισεν ἐπὶ τὸ κατάστρωμα πλησίον της, ὅπου ἀμέσως ἡ Σάλλυ ἤρχισε πάλιν νὰ κυλίηται ὡς πρὶν ἔπειτα ἐσηκώθη εἰς τὰ πόδια της, ἐβάδισεν ὀλίγα βήματα καὶ ἔπειτα ἐκάθισε κάτω χωρὶς νὰ κάμψῃ καθόλου τὰ γόνατα· ἐκεῖθεν ἤρχισε νὰ κυλίηται πρὸς τὰ τηληβόλα καὶ εἰσεχώρησε μεταξὺ τῆς βάσεως ἑνὸς τηλεβόλου καὶ τοῦ περιφράγματος τοῦ πλοίου ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν θυρίδα· ἐκεῖθεν ἔκυψε πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκύτταξε τὰ κύματα ποῦ ἐκυλίοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πλοίου. Τοῦτο ἦτο δι' αὐτὴν ἡ μεγίστη εὐχαρίστησις. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἐπάνω εἰς τὰ κύματα ταῦτα καὶ τῆς Σάλλυ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον ὡσαύτως. Ἀλλὰ ἕνα μικρὸν κύλισμα τοῦ πλοίου αἴφνης ἔρριψεν αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν ἦτο νέον δι' αὐτήν. Εἰς τὴν πατρίδα της εἰς τὴν Ταχίτην ἡ μήτηρ της συνείθιζε νὰ τὴν παραλαμβάνῃ εἰς τὸ κολύμβημα, ὅπως αἱ Εὐρωπαῖαι μητέρες λαμβάνουσι τὰ τέκνα των εἰς τὸν περίπατον. Συχνάκις ἡ μήτηρ της τὴν ἔρριψεν ἀπὸ τῶν ὤμων της καὶ τὴν ἄφησε νὰ κυλίηται ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅπως οἱ ἀετοὶ λέγεται ὅτι ῥίπτουν τοὺς νεοσσοὺς των εἰς τὸν ἀέρα, καὶ τοὺς ἀφίνουν νὰ γυμνάζουν τὰ πτερά των ἕως οὗ ἡ κόπωσίς των καταστήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν γονέων ἀναγκαίαν.

Ἀναμφιβόλως, ὅταν ἡ Σάλλυ ἔπεσεν ἀπὸ τοσοῦτον ὕψος, ᾐσθάνθη τὸ δυνατὸν κτύπημα τῆς θαλάσσης· ἦτο διατεθειμένη νὰ χύσῃ ἓν ἢ δύο ἁλμυρὰ δάκρυα εἰς τὸν μέγαν ὠκεανόν· ἀλλ' ὅταν ὁ πόνος ἀμέσως παρῆλθεν, ἤρχισε νὰ κυλίηται ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ, μὴ ἀφίνουσα τοιαύτην εὐκαιρίαν νὰ παρέλθῃ ἄκαρπος.

Καὶ ὁ Χριστιανὸς καὶ ὁ Γιώγγ ἤκουσαν τὸν κρότον τῆς πτώσεως καὶ ὁ μὲν ἀνῆλθε ταχέως τὴν κλίμακα, ὁ δὲ ἔτρεξε πρὸς τὴν πρύμνην· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσουν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου, εἷς ἐκ τῶν Ταχιτανῶν ἀνδρῶν, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἰδεῖ τὶ συνέβη, ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ταχέως ἔφθασεν τὴν Σάλλυ. Τὸ ζωηρὸν παιδάκι, ἀφ' οὗ τοῦ ἔδωκεν ἓν λάκτισμα εἰς τὸ πρόσωπον, ἠνέχθη νὰ τεθῇ ἐπὶ τῶν ὤμων του.

Τὸ πλοῖον ἀμέσως ἐστράφη πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ τὰ πανιὰ ἐγύρισαν ὅσον τὸ

δυνατὸν ταχέως, ἀλλὰ ἕως οὗ γίνουν ὅλα αὐτὰ οἱ δύο ἐν τῇ θαλάσσῃ εἶχον μείνει ὀπίσω εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν.

—«Καμμία ἀνάγκη νὰ καταβιβάσωμεν λέμβον,» παρετήρησεν ὁ Χριστιανὸς ἐνῷ διηύθυνε πρὸς αὐτὸς τὸ τηλεσκόπιον «ἐκεῖνος κολυμβᾷ σὰν τὸ ψάρι».

—«Ἔτσι κολυμβοῦν ὅλοι οἱ πατριῶταί του», εἶπεν ὁ Γιώγγ.

—«Καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐπίσης» προσέθηκεν ὁ Ἰωάννης Ἅδαμις, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς τὸ πηδάλιον.

—«Η Σάλλυ τραβᾷ τὸ μαλλιὰ τοῦ πατριώτου της, ὡς ἐὰν ἦτο κάμμία ψάθα,» εἶπεν ὁ Χριστιανὸς γελῶν· «καὶ πιστεύω, — μάλιστα, — ἥπλωσε τώρα τὸ χέρι της καὶ τραβᾷ τὴν μύτην του· Κύτταξέ τους, Γιώγγ!» Καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκε τὸ τηλεσκόπιον εἰς αὐτόν, ἐπῆγε νὰ εὕρῃ τὴν μητέρα τῆς Σάλλυ, ἠπόρησε δὲ ὅταν εὗρε τὴν μελαψὴν ἐκείνην κυρίαν καθημένην καὶ πλέκουσαν ἡσύχως τὴν ψάθαν της ὡς ἐὰν δὲν εἶχε συμβῇ τίποτε.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ μήτηρ τῆς Σάλλυ δὲν ἀνησύχει περισσότερον διὰ τὴν πτῶσιν τοῦ τέκνου της εἰς τὴν θάλασσαν ἀφ' ὅ,τι θὰ ἀνησύχει μία λευκὴ μήτηρ ἂν τὸ τέκνον της ἔπιπτε κατὰ γῆς, καὶ ἴσως οὔτε τόσον. Ἐγνώριζεν ὅτι τὸ πλοῖον ἤθελε σταθῇ διὰ νὰ παραλάβῃ τὸ παιδί της, καὶ ὅτι ἡ Σάλλυ ἦτο ἱκανὴ κολυμβήτρια διὰ τὴν ἡλικίαν της, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔσπευσε πρὸς σωτηρίαν της ἦτο ἱκανότατος καὶ συνειθισμένος ἀπὸ τῆς νηπιότητός του ὅπως πάντες οἱ νησιῶται τῆς Νοτίου θαλάσσης, νὰ δαπανᾷ ὥρας ὁλοκλήρους εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ὁ κολυμβητὴς ἔφθασε μὲ τὴν Σάλλυ καθημένην ἐπάνω εἰς τὸν τράχηλόν του, κρατουμένην ἀπὸ τὴν κεφαλήν του μὲ τὰς δύο της χεῖρας καὶ σηκώνουσαν τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς της μὲ χαρὰν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν συνηθροισμένοι παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου καὶ τὴν ἐκύτταζαν. Ἦτο φανερὸν ὅτι διὰ τὴν Σάλλυ τὸ συμβὰν ἦτο ἓν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἐπεισόδια ὅσα τῆς συνέβησαν· ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἅμα ἔφθασεν εἰς τὸ κατάστρωμα μὲ τὸν σωτῆρά της, πάλιν ἔτρεξε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν θυρίδα καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα ἐν μέσῳ τοῦ γέλωτος ὅλων ὅσοι τὴν ἔβλεπον. Ἀπὸ τότε πλέον αἱ θυρίδες ὅλαι κατ' ἀνάγκην ἐκλείσθησαν, καὶ τὸ ζωηρὸν παιδάκι ἐφυλάσσετο προσεκτικώτερον.

—«Ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα», εἶπεν ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν Γιώγγ, ἐνῷ ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς γεφύρας τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, «ὅτι εἶνε καλλίτερον νὰ κατοικήσωμεν εἰς τὴν νῆσον Πιτκαίρνην παρὰ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην νῆσον ἐκ τῆς ὁμάδος Μαρκουέζας. Κεῖται πολλῷ περισσότερον ἐκτὸς τοῦ συνήθους δρόμου τῶν πλοίων παρὰ οἱαδήποτε ἄλλη ἐκ τῶν γνωστῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ Κάρτερετ περιγραφὴ αὐτῆς εἶναι ἀκριβής, ἡ κρημνώδης αὐτῆς παραλία θὰ κάμνῃ τοὺς παραπλέοντας νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ταξείδιόν των χωρὶς νὰ σταθοῦν.»

— «Ἐὰν τὴν εὕρωμεν, καὶ ἂν φανῇ κατάλληλος, τότε ;» ἠρώτησεν ὁ Γιὼγγ.

—«Τότε θὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν ξηράν, καὶ θὰ σχηματίσωμεν μίαν ἀποικίαν», ὁ Χριστιανός.

— «Θλιβερὸν τέλος εἰς ὅλας τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας καὶ φιλοδοξίας μας», εἶπεν ὁ Γιὼγγ, ὡς ἐὰν ὡμίλει καθ' ἑαυτόν, ἐν ᾧ ἐκύτταξε μακρὰν πρὸς τὴν ἀκτινοβολοῦσαν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἡ σελήνη ἐσχημάτιζεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἀπήντησε· τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐχάριστον ἀντικείμενον σκέψεων καὶ συνομιλίας· ἐνόμισε προτιμώτερον νὰ τὸ ἀντιπαρέλθῃ ἐν σιωπῇ.

Ὁ πλοίαρχος Κάρτερετ, ὁ περιηγητὴς ὁ ἀνακαλύψας τὴν νῆσον καὶ ὀνομάσας αὐτὴν Πιτκαίρνην, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ νεαροῦ ἀξιωματικοῦ Πιτκαίρν, ὁ ὁποῖος πρῶτος εἶδε καὶ ἀνήγγειλεν αὐτήν, εἶχε σημειώσει αὐτὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου του κατὰ λάθος τρεῖς ὁλοκλήρους μοίρας μακρὰν τῆς πραγματικῆς αὐτῆς τοποθεσίας. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστιανὸς ἐλοξοδρόμει ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας ἀνωφελῶς. Ἐπὶ τέλους, ἐν ᾧ ἦτο ἀπηλπισμένος καὶ ἕτοιμος νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ του, μεμονωμένος βράχο ς ἐφάνη μακρόθεν ἐξέχων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν.

— Νά την ἐπὶ τέλους !» εἶπεν ὁ Χριστιανὸς μὲ ἀναστεναγμὸν ἀνακουφίσεως.

Ἐν τῷ ἅμα ὅλοι οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἔτρεξαν πρὸς τὴν πρῷραν καὶ ἐκύτταζον μὲ συγκίνησιν τὴν νῆσον, ἥτις ἔμελλε νὰ ἦναι τοῦ λοιποῦ πατρίς των. Ἔτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐντόπιοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἠγέρθησαν βλέποντες τὴν συγκίνησιν τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἔσπευσαν πρὸς μέρη τοῦ πλοίου ὁπόθεν ἠδύναντο νὰ βλέπουν καλῶς. Βαθμηδὸν αἱ γλῶσσαι ἤρχισαν νὰ λύωνται.

— «Εἶναι ὡσὰν φρούριον μὲ τοὺς ὑψηλοὺς ἀποτόμους ἐκρημνούς της», παρετήρησεν ὁ Ἰωάννης Ἄδαμς.

— «Τόσον τὸ καλλίτερον δι' ἡμᾶς», εἶπεν ὁ Κουΐνταλ· «ἔχομεν ἀνάγκην θέσεως ἡ ὁποία νὰ ἦναι δύσκολος πρὸς ἀπόβασιν καὶ εὔκολος πρὸς ὑπεράσπισιν, ἐὰν βασιλικόν τι πλοῖον μᾶς ἀνεύρῃ».

— «Μάλιστα,» εἶπε γελῶν θορυβωδῶς ὁ Μὰκ-Κόϋ, «καὶ νομίζω ὅτι ὑπάρχει φυσικὸν περιτείχισμα τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ὑπερασπίσῃ περισσότερον κατὰ τῶν βασιλικῶν πλοίων παρὰ κάθε ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ πράξωμεν. Ἐκείνη ἡ λευκὴ γραμμὴ παρὰ τὴν βάσιν τῶν κρημνῶν δὲν δεικνύει ὅτι τὰ κύματα κτυποῦν μὲ δύναμιν παιδιά ;»

—«Ἔτσι φαίνεται», ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης Μίλλς, ὁ βοηθὸς τοῦ ἀρχιπυροβολιστοῦ· «καὶ ὅπου εὑρίσκεις κρημνούς, οἱ ὁποῖοι νὰ ἐγείρωνται ὡς ὑψηλὸς τοῖχος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, δύνασαι νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι τὰ νερὰ εἶναι πολὺ βαθέα διὰ καλὴν ἀγκυροβόλησιν».

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

— ***Οἱ ἐν Γαλλίᾳ Εὐαγγελικοὶ*** ἀνέρχονται εἰς περίπου 1,000,000, ἀνήκοντες εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις, μὲ 776 ἐκκλησίας καὶ 810 χειροτονημένους ποιμένας. Ἐπίσης ὑπάρχουσιν ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωραίνῃ ἄλλαι 296 ἐκκλησίαι μὲ 209 ποιμένας. Ὁ Προτεσταντισμὸς ἐν Γαλλίᾳ ἐφέτος ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὴν Γαλλικὴν Βουλὴν ὑπὸ τεσσάρων βουλευτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ αἰδέσιμος Πάστωρ Σουλιὲ εἶναι ἔνθερμος φιλέλλην, εὐγλώττως ὑπερασπίσας τὰ δίκαια τῶν Χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ ψέξας δριμύτατα τὴν φιλότουρκον πολιτικὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.

— ***Πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1868*** ἐχάρισεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐπὶ βραχὺ διάστημα πλήρη θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς κατεβλήθη ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη, ἐπανῆλθε παλιν ἡ πατροπαράδοτος θρησκευσικὴ τυραννία καὶ μισαλλοδοξία, δι' ἣν φημίζεται ἀνέκαθεν ἡ Ἱσπανία, καὶ ἥτις ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον. Ἐφέτος προκειμένου νὰ τελεσθοῦν τὰ ἐγκαίνια μιᾶς Εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πόλιν Λεόν, κατ' ἀρχὰς αἱ Ἱσπανικαὶ ἀρχαὶ ἀπηγόρευσαν ἐντελῶς τὴν τελετήν. Ἐγένοντο ζωηραὶ διαμαρτυρίαι πρὸς τὴν ἐν Μαδρίτῃ κεντρικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ ἀπαγόρευσις ἀνεκλήθη, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἡ νέα ἐκκλησία μὴ φέρῃ σταυρὸν ἢ ἄλλο τι σημεῖον ἐξωτερικὸν ἐμφαῖνον ὅτι εἶναι οἶκος λατρείας, καὶ ὅπως μὴ κηρύττωνται ἐν αὐτῇ δόγματα Προτεσταντικά! Εἰς δὲ τοὺς Ἱσπανικοὺς σιδηροδρόμους ἀπαγορεύεται ἡ πώλησις ἀντιτύπων τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς Ἱσπανικὴν γλῶσσαν!

— «***Πάντες οἱ Μαῦροι*** (Ἀφρικανοὶ) θὰ γίνουν μίαν ἡμέραν ἢ Χριστοιανοὶ ἢ Μουσουλμάνοι,» ἐσχάτως ὁ διάσημος Αἰθίωψ ἱεροκῆρυξ Στόνταρτ. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκχριστιανισθοῦν οἱ Μαῦροι, τὰ ἄγρια αὐτῶν ἔνστικτα θὰ ἐξημερωθοῦν καὶ θὰ ἐπέλθῃ εἰρηνικὴ συμβίωσις καὶ συνεργασία μεταξὺ Μαύρων καὶ Εὐρωπαίων. Ἐξισλαμιζόμενοι ὅμως, θὰ γίνουν τὰ ὄργανα τῶν Πανισλαμιστῶν, ὅπως ἐκδιώξουν τοὺς λευκοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐξ Ἀφρικῆς.

— ***Ὁ ἐπιφανὴς Κινέζος πολιτικὸς Λῆ Χούγγ*** Τσάγγ εἶπέ ποτε εἴς τινα Ἄγγλον πρέσβυν: «Στείλατέ μας περισσοτέρους ἱεραποστόλους, πρὸ πάντων ἰατρούς». «Καὶ Ἀμερικανικόν τι περιοδικὸν παρατηρεῖ ὅτι μόνη ἡ πόλις τῆς Νέας Ὑόρκης ἠδύνατο νὰ στείλῃ εἰς τὸν ἱεραποστολικὸν ἀγρὸν ἀριθμὸν ἰατρῶν ἴσον πρὸς τὸ σύνολον τῶν σήμερον ἐργαζομένων ἰατρῶν ἱεραποστόλων. καὶ πάλιν νὰ τῆς μείνουν ὅσοι ἰατροὶ τῆς χρειάζονται. Ἡ πόλις τῆς Ν. Ὑόρκης ἔχει 500 διπλωματούχους γυναῖκας νοσοκόμους μόνον εἰς τὸ Τμῆμα Δημοσίας Ὑγιείας, ἐνῷ ὅλαι ὁμοῦ αἱ Εὐαγγελικαὶ ἱεραποστολαὶ ἔχουν μόλις πεντακοσίας νοσοκόμους. Ἐν Ἀφρικῇ μεταξὺ πληθυσμοῦ 130,000,000 ἐργάζονται μόνον 15 γυναῖκες ἰατροί, ἐν Ἰνδοστάνῃ 159 μεταξὺ πληθυσμοῦ 315,000,000, καὶ ἐν Κίνᾳ μόνον 93 μεταξὺ 400,000,000.

— ***Ἡ ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ*** κατὰ τὸ 1917 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐπετεύχθη κατὰ τρόπον ἀναίμακτον, ὅσον καὶ παράδοξον. Ἡ Μεραρχία τοῦ Λονδίνου εἶχε διαταχθῇ ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον νὰ καταλάβῃ τὸ χωρίον Μιχμὰς δι' ἐπιθέσεως κατὰ μέτωπον, ἡ ὁποία ὑπελογίζετο ὅτι θὰ ἀπῄτει μεγάλην θυσίαν αἵματος. Τὴν παραμονὴν τῆς ἐπιθέσεως ὁ ὑπασπιστὴς τῆς μεραρχίας, σκυμμένος τὴν νύκτα ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἐνεθυμήθη ὅτι εἶχε συναντήσει ἄλλοτε τὸ ἴδιον ὄνομα — Μιχμὰς — εἰς τὴν Π. Διαθήκην. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, ἀνεζήτησεν εἰς τὴν βαλίτσαν του τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν ἐξεφύλλισεν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς σκηνῆς καὶ ἐπανεῦρε τὸ μοιραῖον ὄνομα εἰς ἓν ἀπὸ τὰ κεφάλαια τοῦ προφήτου Σαμουὴλ (Α' Σαμ. ιγ'. καὶ ιδ'.) Ἦτο ἀκριβῶς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ὁ Ἰωνάθαν εἶχε διαταχθῇ νὰ ἀποσπάσῃ πάσῃ θυσίᾳ ἀπὸ τοὺς Φιλισταίους. Καὶ κατὰ τὸν Σαμουήλ, τὸ ἐπέτυχεν ἀναιμάκτως, χάρις εἰς μίαν διάβασιν μεταξὺ τῶν λόφων Βοσὲς καὶ Σενέ. Ἐκεῖθεν ὁ Ἰωνάθαν καὶ οἱ ἄνδρες του εὑρέθησαν αἴφνης εἰς τὰ νῶτα τῶν Φιλισταίων, οἱ ὁποῖοι ἐνόμισαν, ὅτι εἶχον κυκλωθῇ ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Σαοὺλ καὶ διὰ τοῦτο ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Ὁ ὑπασπισεὴς δὲν ἐδίστασεν. Ἔσπευσε νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν μέραρχον, ὁ ὁποῖος, κατενθουσιασμένος, ἔστειλεν ἀμέσως προσκόπους διὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὴν διάβασιν. Καὶ ὅταν οἱ ἀνιχνευταὶ αὐτοὶ ἐπέστρεψαν μὲ τὴν εἴδησιν, ὅτι ἡ διάβασις ἐφρουρεῖτο ἀσθενέστατα ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως ἐτροποποιήθη ἐκ τοῦ προχείρου. Ἓν τάγμα πεζικοῦ προήλασε τὴν νύκτα κατὰ μῆκος τῆς στενωποῦ, ἡ ὁποία ἦτο ἀκριβῶς, ὅπως τὴν περιέγραφεν ὁ Σαμουήλ. Οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὰ ἐξημερώματα ἐνόμισαν ὅτι εἶχον κυκλωθῇ ἀπὸ τὰς μεραρχίας τοῦ Ἄλλενμπυ καί, μιμούμενοι τοὺς Φιλισταίους, τὸ «ἔβαλαν εἰς τὰ πόδια». Μετὰ πάροδον 3 χιλιάδων ἐτῶν οἱ Ἄγγλοι εἶχον ἐπιτύχει τὴν νίκην, ἀκολουθοῦντες κατὰ γράμμα τὴν στρατηγικὴν τακτικήν, ὄχι τοῦ Μπάλκ, ἀλλὰ τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν.